

20. Kolme kosijaa.

Yhtä hämmästyksissään kuin hänelle luvattu morsiamensa, tapaili kunnan Penna pitkiä niskakarvojaan kiskoakseen sieltä vastauksen sedän odottamattomaan ja imartelemaan tarjoukseen, kun samassa saapui sanantuoja sen käskyn kanssa kahdelle nuorimmalle Larssonille, jotka kuuluivat porvariston hevosväkeen, että heidän hetikohta tuli kiiruhtaa harjoitukseen Korsholman luo. Syntyi liikettä kokoontuneessa laumassa, mutta ei kukaan tohtinut poistua, ennenkun porvarikuningas näki hyväksi lakkauttaa kokouksen. Tämä sattumus pelasti Esterin tuosta ikävästä pulasta, ett'ei hänen tarvinnut istuvan oikeuden edessä nousta kapinaan yksinvaltaista isäänsä vastaan ja antaa orpanalleen rukkaset.

Porvaristolla oli siihen aikaan sekä hevos- että jalkaväkeä ja oli se siitä hyvin ylpeä. Näiden molempain sotajoukkojen kesken oli jalo kilpailu sotaisissa harjoituksissa. Ratsastajat koettivat uupumatta opettaa siivoja työkonejaan sotaiseen ryhtiin ja saada heitä pysymään rintamassa ja opettaa heitä astumaan; mutta erittäinkin tekivät he kaikki voitavansa, ett'eivät hevoset jossain äkkipyöräyksessä karkaisi takaisin Larssonin, Bladhin tahi Blomin pihoihin, tai ryöstäytyisi portista sisään johonkin viettelevään läheiseen kapakkaan, jossa konit olivat jokapäiväisiä vieraita. Jalkaväki taas puhkui ja hikoili kesähelteessä kiväärin painon alla, ja sillä oli synnynnäiset vaikeudet voitettavana, kun tuli eroittaa oikea puoli vasemmasta, tai nostaa kankeita sääriä niin korkealle kuin vaadittiin alamaisen innon ja kuuliaisuuden osoittamiseksi. Kaikki olivat kumminkin mieheviä mielestään noissa ihan uusissa vaatteissaan, joita räätälit olivat vaivoin ehtineet valmistaa täksi suureksi päiväksi ja joita kaupungin tytöt ihailivat kuin korkeinta sotaista komeutta. Voihan olla, että päivän iloa hiukan häiritse kateus hevosväen ja jalkaväen välillä, jotka kumpikin tuon tuostakin nakkelivat kompasanoja ohi menen, mutta vähät siitä. Waasan poikia ei oltu vielä silloin sank-

rirunoissa ylistetty; mutta mahdollista on, että senkin ajan pojat äksyistä hevosistaan ja kankeista koivistaan huolimatta olisivat tarpeen tullessa kyenneet kunnostamaan itseänsä.

Ester Larsson oli käyttänyt tilaisuutta pakoon pujah-taakseen. Hän oli mennyt muiden muassa Korsholman val-leille ja katseli kokonaan muuta ajatellen näitä merkillisiä sotaharjoituksia, kun käheä ja epämiellyttävä ääni virkkoi ihan hänen korvansa juuressa: »kaunis ilma tänään, neitsy Larsson!»

Ester kääntyi päin ja tunki kapteeni Neptunus Gastin, jolla oli mahdottoman iso röyhelö rinnassa, kukkia hatussa ja monenlaisia muita helyjä yllään, niin että hän oli kuin juhlatilaisuutta varten koristettu keularaaka. Ester inhosi kapteenia, mutta nykyisessä asussaan oli tämä siihen määrin hullunkurinen, että Ester remahti nauruun, jota hän ei en-sinkään huolinut salata.

Kapteeni Gast luuli tämän merkitsevän, että hän oli tehnyt miellyttävän vaikutuksen, ja jatkoi vastausta odotta-matta: — Mastot ja märssyt, kuinka kuningas on mielistyvää Waasaan tänä päivänä!

— Niin, varsinkin kun saa nähdä Gastin — vastasi Ester ja kääntyi selin.

Kapteeni siirtyi askeleen lähemmä ja jatkoi samaan tapaan: — Kun hän ei vaan saisi teitä itseänne kiikariinsa; niinhän olette korea kuin vastamaalattu keulakuva.

— Se on isän syntymäpäivän vuoksi, jos välttämättö-mästi tahdotte tietää, — vastasi Ester yhä selin ollen.

— Isän? — jatkoi hänen ahdistelijansa. — Tiedättekö, punaisin ruusunuppuseni, että minä olen purjehtinut teidän vanavedessänne aina siitä asti kuin tulin kotiin, ja minulla on teille kultaa mitä keltaisinta Tukholmasta. Minä koris-tan teidät komeilla viireillä kannelta mastonhuippuun saakka, kun vaan osoitatte pienintäkin myöntymystä.

— Mitä nyt? — vastasi Ester närkeästyen. — Enkö ole sanonut teille, ett'ette koskaan saa loruta mokomia tyh-myyksiä.

— Jos painaisin mieleeni kaikki neitojen laverrukset, olisi laivassani liiaksikin lastina höyheniä ja untuvia. Jos ette tahdo minua, niin näyttää kompassinne hulluun suun-taan, neitoseni; ei virta minua sentään vie väärään. Teidät

pitää minun kumminkin saada, maksoi mitä maksoi, se on nyt kerta laivakirjaan kirjoitettu; nyt olen valmis purjehtimaan, ja nyt lasken suoraan isää kohti, kosimaan.

— Laskekaa kiviin ja kallioihin, niinkuin teitte Santa-
haminan luona! — vastasi Ester ylenkatseellisesti. — Ennen-
kun Gast minut saapi . . .

Hänet keskeytettiin. Yksi hevosväen koneista, joka oli kannuksiin tottumaton, oli heittänyt ratsastajansa maahan ja karkasi pillastuneena kenttää pitkin heitä kohti.

— Sanokaa, mitä pitää minun tekemän saadakseni teidät? Minä teen vaikka mitä! — vakuutti itserakas kosija.

— Istukaa tuon hevosen selkään, joka tulee tuolla, ratsastakaa kotiin isäni luo; pyytäkää minun punaista kaulahuiviani ja olkaa ennen kymmenen minuutin kuluttua täällä jälleen! — vastasi Ester pilkallisesti.

Ester oli varma siitä, että tuo vanha juopottelija ei ikinä uskaltaisi hevosen selkään kiivetä. Yhtäkaikki oli kapteeni heti paikalla valmis, tarttui hevosen riippuviin ohjiin kiinni ja taisteli vastaan, kunnes sai sen seisautumaan.

— Antakaa olla, te taitatte niskanne! — huusi Ester, joka jo katui ajattelemattomuuttaan. — Merimies hevosen selässä on kauhistus Herralle!

Mutta kapteeni Gast oli jo kiivennyt satulaan, melkein niinkuin olisi hän johonkin märssyyn kiivennyt. Ennenkun kukaan edes aikoikaan estää häntä, lensi hän tiehensä täyttä neliä, riippuen kuin säkki hevosen selässä, nenällään satulassa ja pitäen molemmin käsin satulannupista kiinni. Kiljunaa ja naurua kuului katselijain joukosta. — Nyt menee hän sinne, jonne hän kerta on menevä! — huusivat muuttamat, sillä se usko oli yleinen, että kapteeni Gast oli lupautunut paholaiselle.

— Saadaanpa nähdä, että se, joka on auttanut häntä vastatuulella Wargön riuttain yli, *) auttaa hänet eheänä hevosenkin selästä! — huusivat toiset.

Esteriä kauhistutti. Hän oli aikansa taikauskon alainen ja hänestä tuntui, niinkuin hän uhkamielisesti olisi kiussannut pahoja haltijoita ja ajattelemattomalla lupauksella sitoutunut mieheen, jonka paljas nimi jo häntä kauhistutti. —

*) Vaarallisia matalikoita Pohjanlahdessa.

Juokse, Eerikki, juokse! — kuiskasi hän kimnasistille, joka seiso i hänen vieressään. — Riennä kotiin meille, ja sano Jumalan tähden, ett'ei kukaan saa antaa Gastille minun punaista huiviani.

Eerikki juoksi.

Samassa syntyi hälinä, joka etelätullista levisi aina Korsholman valleille asti. — Kuningas tulee! Kuningas tulee! — kuului kaikkein huuilta.

Vaunut ajoivat kaupunkiin. Se oli maaherra, joka ajoi edellä ottaakseen vastaan hänen majesteettiaan residenssin portilla. Hänen rinnallaan istui ylhäinen, komean näköinen herra. Kansa päätti, että se oli maan isä itse, ja alkoi hurrata. Maaherra tervehti ja viittaili, hänen seuralaisensa tervehti ja viittaili joka haaralle, niinkuin hänkin. Kansa hurrasi yhä hurjemmin, tunki tielle, niin että vaunujen täytyi pysähtyä, ja alkoi riisua hevosia, vetääkseen vaunuja maaherran asuntoon.

Virta vei Ester Larssoninkin mukanaan ja kohta oli hän vaan muutamia askelia vaunuista. Turhaan huusi maaherra, että tämä oli erehdys, ja että hänen majesteettinsa vasta illalla saapuisi. Häntä ei kuultu, vaahtoiset hevoset riisuttiin, kansa oli hurjana ihastuksesta, satoja käsiä ojentui yht'aikaa vetohihnoinhin tarttuakseen. Kaikki tämä tapahtui muutamissa minuuteissa. Ei kukaan huomannut, että Ester Larsson oli vajonnut voimatonna katuvierellä olevalle hirsiläjälle.

Nyt hyppäsi tuo outo herra alas vaunuista, tunki väkijoukon läpi, sysäsi syrjään muutamia tanakoita merimiehiä, jotka välttämättömästi olisivat tahtoneet nostaa hänet olkapäilleen, ja seiso i samassa tuon uuvahtaneen tytön vieressä. — Rohkeutta Ester! — kuiskasi hän äkisti. — Tästä päivästä alkaen voi ainoastaan kuolema meidät eroittaa!

Ester kuuli jokaisen sanan, ja ne sattuivat kuin puukonpistot hänen sydämmeensä, mutta hän ei kyennyt vastamaan. Eikä siihen ollut aikaakaan, joukko tunki päälle, maaherra läheni, tarttui seuralaistaan käsipuoleen ja niin kävelivät molemmat — sittenkun kansa viimeinkin oli saatu huomaamaan erehdyksensä — ilman sen enempiä esteitä, vaikkakin väkijoukko yhä heitä ällisteli, Korsholmaan.

Kolme kosijaa.

Nyt vasta Ester tointui. Hän oli taas nähnyt hänet, jonka tähden hän niin kauvan oli kärsinyt petettynä, unohdettuna ja hyljättynä. Hän oli tuntenut kreivi Kaarle Viktor Bertelsköldin; hän se oli, hänen olivat nuo kauniit, leppeät siniset silmät — nuo silmät, jotka samalla voivat olla niin petolliset! — hänen oli tuo ennen muinoin niin armas ääni — hänen nuo huulet, jotka niin hyvin osäsivät valhetella ikuista rakkautta! — ja hän oli kehottanut Esteriä rohkeuteen, oli sanonut, että vaan kuolema nyt voisi heitä eroittaa — hän, joka oli pettänyt ja jo ammoiden aikoja sitten oli toiseen puolisoonsa sidottuna! Oliko tämä pilkantekoa? Oliko tämä teeskentelyä? Ester ei tiennyt sitä, mutta kumpikin mahdollisuus tuntui hänestä musertavalta. Vaan oli miten oli, — julmaa se kumminkin oli, ja Ester tunsikin, että nuo sanat, jos ne vielä toistamiseen lausuttaisiin, välttämättömästi tuottaisivat hänelle kuoleman.

Hän tahtoi rientää kotiinsa, mutta hänen tiellään seisoi nyt kapteeni Gast, heiluttaen riemuiten kädessään hänen punaista huiviansa.

— Tässä on huivi, neitoseni, — huusi hän, — ja minä otan kaikki tässä seisovat todistajiksi siihen, että kello oli neljännessä yli yhdeksän, kun lähdin ratsastamaan, ja oli vielä seitsemän minuuttia vailla puolesta, kun palasin tänne tämä viiri kädessäni. Kahdeksan minuuttia, neitoseni, ja kymmenen oli minulla lupa viipyä. Minulla on ollut myötätuuli, niinkuin näette, tullen ja menen. Nyt olette ottanut pestin ja kirjoittanut kontrahdin alle. Mastot ja märssyt, nyt on neitsyt Larsson minun sydänpäpöni! Sunnuntaina kuulutetaan meidät kolme kertaa yhteen menoon, se on laissa niin kirjoitettuna, sillä Toivo on valmis purjehtimaan, ja minä otan hänet mukaani.

Ester ei huolinut vastata, vaikka nuo sanat häntä uudelleen kauhistuttivat. Eerikki Ljung, joka oli tullut kovin myöhään ja nyt juoksusta palavissaan palannut takaisin, tarttui häntä käsivarteen ja lykkäsi kapteenin syrjään.

— Ruori alas, moukka, — kiljui merihärkä, — eläkä rohkenekaan ottaa minun ruusunnuppustani, muuten paha sinut perii! Minua ei kukaan pysäytä, saamatta vettä kokan yli!

Näin sanoen tunki hän taas esiin saalistaan kaapatakseen. Eerikki töyttäsi häntä niin tuimasti rintaan, että hän

horjahti taapäin; mutta samassa tunsu poika pistävän kivun oikeassa käsivarressaan, niin kuin sanotaan sähköisen anke-
riaan turruttavan sitä, joka siihen koskee, ja heti sen jälkeen riippui käsi hervotonna hänen kupeellaan.

— Olkoon siinä täksi kerraksi! Palajan kohta taas kosimaan, — jupisi kapteeni Gast.

21. Kihlaus.

Sill'aikaa kuin uskolliset vaasalaiset hurrasivat luullulle kuninkaalle, oli valtiopäivämies Larsson peräytynyt omaan kammariinsa ja levähti siellä tunnin ajan. Hän oli vanha ja tuo juhlallinen puhuminen oli häntä väsyttänyt. Luonto vaati omansa takaisin tältäkin tarmokkaalta mieheltä, jota ei mikään näyttänyt voivan lan-
nistaa. Hän ei mielellään näyttänyt ihmisille yhä enenevää raihnaisuuttaan; ei kukaan tiennyt, kuinka väsyneenä ja rauenneena hän lepäsi kovalla vuoteellaan. Ainoa, jolla tässä ja kaikessa muussa oli hänen täydellinen luottamuksensa, — hänen tyttärensä Ester — oli tällä kertaa, naimistuumasta säikähtyneenä, vasten tavallisuutta jättänyt hänet yksin.

Tämä teki vanhuksen äreäksi ja katkeraksi. Hän tunsu yksinäiseksi ja hyljätyksi, — hän, joka kaiken elin-
aikansa oli luottanut omiin voimiinsa ja ollut aina mies kan-
tamaan niin monta murhetta. — Herra, — huokasi hän, — ota pois palvelijasi täältä; hänen omaisensa ovat hänet hyl-
jänneet. Vanha kuivettunut honka hän on, vanhuuttaan kaa-
tunut tuulettomaan metsään, eikä kelpaa enää rakennus-
puuksi mihinkään tässä maailmassa. Välinpitämättöminä
seisovat kasvavat puut ja vahvat rungot hänen ympärillään; hän näkee nurmen vihannoivan ja kukkasten puhkeavan laaksossa, mutta sammalta kasvaa hänen ytimelleen, ja hän lepää kuivettuneena lakastuneine oksineen, rytöpuuna ihmisten tiellä.

Nyt aukeni ovi hiljaa ja hänen tyttärensä astui sisään. Hän oli kalpea ja itkettynyt, mutta vanhus ei sitä huomannut; hän oli itsekäs mies, oli kaikkina aikoina ajatellut omaa täydellisyyttään, omaa lujaa, rehellistä tahtoaan, omia surujaan ja vaivojaan, ja kaikessa siinä jalossa, mitä hän oli ajatellut, kaikessa hyvässä, mitä hän oli maansa, sukunsa ja lastensa eduksi vaikuttanut, kaikessa siinä oli hänen sydämensä salainen peili kuitenkin lopulta näyttänyt hänelle hänen oman kuvansa.

— Kuinka on laitanne? — kysyi Ester, hän, joka nyt eli ainoastaan muiden onnen vuoksi.

— Lopen kulunut — hyödytön — unohdettu, kuin vanha työhevonen, joka ei parempaa ansaitse kuin että häntä kurikalla otsaan isketään, ett'ei enää rehuja kuluttaisi ja ottaisi muilta tallisijaa, — vastasi isä äreästi.

— Minä luulin sen tekevän teille hyvää, kun näitte, kuinka kaikki teitä kunnioittavat ja ovat kokoontuneet tänne teidän syntymäpäiväksenne, — sanoi tytär.

— Minua kunnioittavat? Niin, saadakseen periä jonkun repaleen. Mutta siinä he pettyvät. Täällä ei ole enempää kuin minkä Lauri tarvitsee, — ja sinä, tyttö. Sinä juokset pois vanhan isäsi luota, sill'aikaa kuin hän sinua ajattelee.

— Antakaa anteeksi, isä kulta! Minua niin pelotti, — minua niin suretti se, mitä äsken sanoitte.

— Lauri tarvitsee varoja jyväkauppaa varten, — jatkoi ukko, huolimatta kuunnella Esterin vastausta. — Ilman rahaa ei hän voi liikkua, ja tilinpäätös osoittaa, että me taas olemme saaneet tappiota. Toivo yksinään purjehtii rahaa taloon; Gast, eikä kukaan muu, munii kultaa. Mutta kuta enemmän Toivo ansaitsee, sitä enemmän täällä vuotaa ulos toisia teitä. Muut kapustat joutuvat haaksirikkoon toinen toisensa perästä, tervan hinta alenee, voin hinta alenee, ja me menetämme kaupassa talonpoikain kanssa. Minä sanon sinulle, Ester, tässä ei kelpaa ruveta taloa jakamaan. Kaikki, mitä minulla on, sen olen itse ansainnut; minä annan sen kenelle tahdon. Lauri tulee sen saamaan; testamenttini on tuolla rauta-arkussa. Bertel on kirkkoherra, hän voi hoitaa itsensä, ja sinä, Ester, saat kunnan myötäjäiset sentähden, että olet hoitanut vanhaa isääsi. Muuten saat sinäkin ajatella tulevai-

suuttasi, lapseni, ja sentähden tahdon, että vihdoin viimeinkin menet naimisiin. Sinä olet jo vanha tyttö; jo on aika, että saat kelpo miehen.

— Minä tyydyn isäni tahtoon, — vastasi Ester nöyrästi. — Yksi tunti — tai oikeammin muutammat sanat — olivat muuttaneet hänen mielensä. Mikä vastikään oli näyttänyt hänestä onnettomuudelta, siitä oli nyt tullut hänelle pelastus.

— Hyvä on, — sanoi isä, ikäänkuin ei muusta olisi voinut olla puhuttakaan. — Kutsu tänne Penna; minä tahdon tehdä tilini tämän maailman kanssa, enkä jouda vitkas-telemaan.

Penna tuli.

Vanhus oikasi selkänsä eikä näkynyt hänessä enää merkkiäkään hänen vanhuutensa raihnaisuudesta. — Poikani, — sanoi hän arvokkaasti; me olemme eläneet pitkällisessä viholisuudessa ja se on ollut synty Jumalan ja ihmisten edessä. Se on nyt, Jumalan kiitos, loppunut, ja koska minä muuten tiedän sinut kunnolliseksi ja kelpo mieheksi, niin kysyn sinulta vielä kerran: tahdotko kutsua minua isäksi ja ottaa tyttäreni Esterin vaimoksesi?

Penna oli niitä miehiä, jotka eivät koskaan osaa ajatella näin pitkälle omin päinsä. Hän katsoi jäykästi tuohon arvokkaaseen äijään, katsoi sitten kukoistavaan ja kauniiseen naiseen, jota hänelle tarjottiin ja vastasi, vähän aikaa aprikoituaan, miehevästi: *tahdon*.

— Anna hänelle, kätesi, lapseni, — sanoi ukko. — Niin — nyt olette kihlatut. Minä annan tyttärelleni pito-vaatteita, liinavaatteita, täydellisen huonekaluston, kuusi lypsävää lehmää, sata tynnöriä suoloja ja neljätuhatta taaleria myötäjäisiä. Tyydytkö siihen?

— Tyydyn, — vastasi Penna. — Kyllähän hän oli toivonut saavansa paljon enemmän, mutta ei rohjennut antaa kieltävää vastausta.

— Muuten, — jatkoi Larsson, — on minulla Hampurin pankissa talletettuna kymmenen tuhannen taalerin pääoma, josta jälkeläiseni suoraan alenevassa polvessa saavat kantaa korot, jos voivat todistaa olevansa suurimmassa puutteessa. Mutta muuten pitää tämän pääoman kasvaa korkoa korolta sata vuotta siitä kuin rahat talletettiin, jolloin se on

käytettävä sillä tavoin kuin testamentissani on määrättyinä. Lupaatko, ett'et tästä kohdasta etkä muistakaan testamentin säädöksistä nosta mitään riitaa ja rettelöä?

— Lupaan, — vastasi Penna.

— Uskon sanoihisi niin kuin kunnan miehen, — sanoi vanhus. — Ole hyvä mies vaimoasi kohtaan, Penna; hän on kelpo nainen kaikissa askareissaan, ja sydän on hänellä kuin kullasta. Ett'ei olisi mitään salattua välillänne, tulee minun sanoa sinulle, että hän nuoruudessaan oli joutua erään ylhäisen herran pauloihin.

— Isä hyvä! — puuttui Ester puheeseen.

— Minä sanon, — jatkoi vanhus, — että hän on ollut lankeamaisillaan ja minulle suuren surun tekemäisillään, mutta Jumalan kiitos, hän on päässyt siitä kunnialla, ja minä annan hänet sinulle puhtaana ja tahratonna. Et koskaan saa sanoa hänelle siitä pahaa sanaa! Hän ei ole sittemmin enää nähnyt viettelijäänsä ja hän kiroaa häntä sydämmessään.

Ester peitti kasvonsa käsiinsä.

— Nyt tiedät, mitä sinun tulee tietää, — sanoi Larson, — ja nyt on kaikki selvillä meidän välillämme. Mene nyt poikani; Jumala siunatkoon teitä. Mitä siihen tulee, että olette orpanukset, niin hankin teille kuninkaan oman luvan avioliittoonne. Tulevana sunnuntaina teidät kuulutetaan Waasan kirkossa, ja kaksi viikkoa sen jälkeen ovat hääne, jos elän niin kauvan.

Penna, joka tämän selityksen alussa oli seisonut silmät selällään, näytti olevan tyytyväinen ja tahtoi nyt esiintyä rakastettavana sulhasena. Hän tiesi kyllä, — sanoi hän, — että ukkovaari asettaisi kaikki oikein päin. Myös tiesi hän, ett'ei Ester ollut mikään kaupunkilaisvauva, vaikka oli saanutkin vähän enemmän oppia kuin hänen tuleva miehensä, ja hän tulisi kyllä viihtymään Perttilän uudessa tuvassa. Hänen mielensä tulisi kyllä käymään hyväksi hänen katsellessaan niitä kahtatoista kaunista lehmää, jotka olivat niin lihavia, että karva kiilsä, ja nyt niitä tulisi olemaan kahdeksantoista, ja maitohuone siellä oli myös ja uudet koreat hyllyt ja hulikat, ja sitten saisi hän ajaa Pokella, jonka vertaista ei ole koko Suomenmaassa, sillä Poke on unkarilaista rotua, sen kantaisän nimi oli ollut Bogatir, ja hän saisi ratsastaa milloin haluttaisi, se olisi mieleen Pennasta, joka oli ollut

husaarina. Tuota ylhäistä herraa Esterin ei tarvitsisi pelätä; herra kyllä kavahtaisi vanhaa husaarin sapelia, joka ei vielä ollut tuppeensa ruostunut. Sitten Penna kertoilisi hänelle kaikki merkilliset nuoruutensa seikkailut Unkarin aroilla ja kertoisi suuresta Eugén prinsistä ja . . . Niinpä niin, heidän onnestaan ei tulisi muuta puuttumaan kuin että Penna vielä kerran saisi nähdä entisen rakkaan herransa, kreivi Bertelsköldin, ja kutsua hänet häihinsä. — Mitä appi siihen sanoo?

Larssonin harmaat kulmat rypistyivät tuimiksi. — Tyhmää lorua! — vastasi hän.

Penna loukkautui mielessään. Niin tyhmää se ei suinkaan ollut, arveli hän, koska kreivi oli pelastanut hänet turkkilaisten vankeudesta, ja koska hän oli ollut hyvä herra, jota Penna oli uskollisesti palvellut kahdeksan vuotta.

— Jumalan kiitos, että se herra on toisella puolen meren, muuten saattaisit tehdä suuremman tyhmyyden kuin itse voit käsittääkään, — sanoi Larsson.

— Niin, — sanoi Penna pelkäämättä, — jos kreivi sanoo minulle: Istvan — sillä se oli nimeni siihen aikaan — Istvan, tuossa on meri, hyppää siihen, poikaseni! — niin saa appi olla varma siitä, että paikalla hyppään. Ja jos hän sanoo minulle: Istvan, sinä voit antaa minulle Perttilän talon ja taas ruveta minun ratsurengikseni ja ruokota minun Bogatiriani, sillä sitä ei osaa kukaan muu tehdä niinkuin sinä, ja se ymmärtää, kun sinä vihellät ja tulee tulista laukkaa luoksesi, vaikka olisi sinusta peninkulman päässä, niinkuin kerta tapahtui Vähänkyrön metsässä, — niin, appi, silloin vastaan minä: ottakaa kaikki tyyni ja minut päällisiksi! Herraa semmoista ja hevosta semmoista en saa enää ikänäni.

— Mutta jos hän sanoo sinulle: Istvan, anna minulle vaimosi! — jatkoi vanhus, terävästi katsoen häneen.

Penna käsitti tämän hienoksi leikkipuheeksi, vilkutti viekkaasti silmiään ja sanoi: — Ei minun herrani pahimpia ollut. Mutta jos hän sattuisi sanomaan siihen suuntaan, tietääkö appi, mitä siihen vastaisin?

— Sinä vastaisit: tietäkää huutia!

— Ei, minä lataisin vanhan ratsupistoolini kahdella pienellä luodilla, pistäisin sen herrani käteen ja sanoisin hänelle: tässä on minun vaimoni, — ottakaa hänet, mutta ensin ampukaa minua otsaan; silloin on kaikki niinkuin olla pitääkin.

— Se on koiran uskollisuutta eikä vapaan miehen! — ärjäsi vihastunut vanhus. — Ja mokomalle orjalleko minä annan tyttäreni! Mutta . . . olkoon niin. On vielä yksi, jolla myös on sananvaltaa siinä asiassa, ja se on sinun vaimosi, Penna! Tiedätkö, mitä hän vastaisi? Hän astuisi teidän molempain väliinne ja antaisi luotisi sattua omaan rintaansa. Olenko sinut ymmärtänyt, tyttäreni?

Ester nyökäytti surullisesti päätänsä.

— Niinpä saat olla huoleti, — vastasi Larsson. — Semmoista ei toki, Jumalan avulla, tulle koskaan tapahtumaan. Menkää, lapseni, ja rukoilkaa Korkeinta joka päivä, ett'ei hän johdattaisi teitä kiusaukseen.

Kihlatut menivät. — Sukuni ei ole pilautuva, — mutisi Larsson itsekseen.

Kohta sen jälkeen astui kapteeni Neptunus Gast sisään.

Hän oli koreaksi puettu ja kukoistava, jommoisena vast'ikään näimme hänet harjoituspaikalla, ja kopeaa itseensä tyytyväisyyttä osoitti hänen kömpelö käytöksensä.

— Vaari Larsson . . . aloitti hän jonkunlaisella juhallisuudella.

— Mitä nyt? — sanoi vanhus kuivahkosti. — Onko Toivo valmis purjehtimaan, tahtooko Gast muonaa? Menkää Lauri poikani luo, hän hoitaa asioita. Mutta elkää toista kertaa syöttäkö laivaväelle ummehtuneita ryynejä, elttäunutta voita ja homehtunutta leipää. Gastin pitäisi itsensä parhaiten tietää, että merellä tarvitaan kelpollista ravintoa.

— Herra valtiopäivämies! — alotti kapteeni uudestaan.

— Mitä nyt? — ärjäsi taas vanha porvarikuningas. Milloin minusta on herra tullut, minusta? — Kunniallista porvaria sanottiin silloin vielä tavallisesti *vaariksi* ja hänen vaimoan *muoriksi*.

— Ei olekaan nyt Toivosta puhe, — tai oikeammin sanoen *minun* Toivoni on nyt valmis purjehtimaan! — jatkoi kapteeni, kooten kaiken rohkeutensa. — Vaari on kenties huomannut, että minä kotvan aikaa olen luovailnut erään ihmisen vanavedessä. Ja nyt tulen minä kosimaan kunnioitettavaa ja siveätä neitsyt Esteriä ja anomaan häntä avioliittomokseni, siihen on minulla varoja.

— Vai niin — sanoi Larsson kuivasti. — Noh, siispä saatan vastata teille yhtä lyhyesti, että saatte ajaa mokomat

houreet mielestänne vanhoilla päivillänne. Ei kelpaa, että paikattu pikiröijy rupee tyttöjen narriksi.

— Minä sanon, että siihen on minulla varoja, — jatkoi kapteeni pelästymättä. — Ja koska tiedän vaari Larssonin pitävän äyristä kiinni, niin saatte panna merkkikirjaan, että minussa on miestä ostamaan Toivo ja kaikki teidän laivanne lastineen päivineen, ja jos ette usko minua, niin näytän

teille velkakirjani ja nassakkani hollantilaisine kultalintuineen, ne kilahtavat hiukan paremmin kuin teidän rahamerkinne, vaari Larsson. Sentähden huudan: priki, ohoi!

— Kiljukaa merellä, mutta pitäkää suunne kiinni täällä sisällä. Ei kannata vanhoja variksia ruudilla ampua. Tyttöreni on toisen morsian tästä päivästä alkaen, ja hänen mieheseen tulee Benjamin Perttilä.

— Väkipyörät ja plokkit! Ajakaa se koira ovesta ulos, ennenkun kadutte, vaariseni! Minä olen pestannut tytön ja minä otan hänet mukaani! — karjui kapteeni.

— Mies! Tiedätkö, ketä puhuttelet?

— Tiedän kyllä, tiedän, että puhuttelen miestä, joka saa kiittää minua kaikesta, mitä hänellä nyt on ja joka ilman minua on laivarottaa köyhempi ennen vuoden kuluttua. Kirjoittakaa merkkikirjaan, vaari Larsson, että kaikki teidän onnenne riippuu minusta. Ilman minutta menevät kaikki asianne hiiteen. Mutta minun kädessäni on onni, ja minä voin tehdä teidät vielä seitsemän kertaa rikkaammaksi kuin olette.

Kaikessa tässä oli jotain totta, joka pani vanhuksen miettimään ja saattoi hänen tuleen syttyneen vihansa hiilymään. Hän ei peräytynyt, mutta ei tahtonut myöskään teurastaa kukkoa, joka muni hänelle kultamunia. Hän jatkoi sentähden, antamatta hävyttömän palvelijan huomata voitonsa.

— Onni ja onnettomuus ovat Herran kädessä. Ja minä neuvon Gastia pitämään suurta suutaan pienempänä. Minua te ette voi peloittaa kerskauksillanne; mutta te voitte saada viskaalin niskoillenne, sillä yksinkertainen kansa sanoo teidän lupautuneen paholaiselle, ja laissa on kirjoitettu, että noitus rangaistaan kuolemalla. Teidän oma laivaväkenne on valmis tekemään kanteen teitä vastaan siitä, että yksi mies on aina hukunut joka matkallanne, ja nyt viimeksi Abraham Långvik, jota he kutsuivat Långpytsiksi. Väistäkää vihuria mies, ennenkun otatte vettä sisään tuulen alta.

— Minäkö huolisin siitä, mitä ihmiset sanovat! Minäkö huolisin siitä, mitä laki tuomitsee! Minä purjehdin kaikissa tuulissa. Minä purjehdin matalain ja kallioiden yli, joissa kaikki muut laivat ovat särkyneet. Minä kulen kuivin jaloin meren yli. Minä ojennan käteni tyhjään ilmaan ja vedän sen takaisin kultaa täynnä! Minuun ei tohdi kukaan koskea; jos joku koskee minuun, niin hän on hukassa; jos hän puhuu pahaa minusta, niin on hänen loppunsa tullut. Vanha Peterson tarttui minua rintaan ja suistui laivasta Itämereen. Kajuutanvahti matki minua, ja seuraavana päivänä söi hän rotanmyrkyä. Långpyts sepitti minusta valejuttuja ja sai kanuunan palasen otsaansa. Kaikki onnistuu minulle; kahden

vuoden kuluttua ostan Waasan ja siirrän sen Brändöhön. Minä voisin anastaa teidän kartanonne ja kaikki mitä teillä on, mutta mastot ja märssyt, käy säälikseni niin kunnan miestä kuin te olette olleet, ja sentähden pyydän vaan tytärtänne ja teen teistä kaikkein porvarien keisarin, sen sijaan, että tähän asti olette olleet vaan paljas kuningas.

Hän vaikeni ja koetti tarkastaa sitä vaikutusta, minkä luuli tehneensä. Mutta vanhasta porvarikuninkaasta oli mahdollon saada selkoa. Ei liikahantanut ainoakaan piirre hänen kasvoissaan, vaikka kyllä jokainen, joka tunsu hänet tarkemmin, olisi voinut sanoa, että hän aikoi viekkaudella voittaa tuon vaarallisen miehen.

22. Kapteeni Gastin kertomus.

Tahdon kysyä teiltä jotain, — sanoi Larsson kapteeni Gastille. — Milloin te aiotte heretä kerskailemasta?

— Minä en koskaan kerskaile! — huudahti kapteeni. — Toivon menestys osoittaa parhaiten, kerskailenko?

— Teillä on aina ollut tuulta purjeissa ja onni matkoillanne. Mutta huomenna voitte saada vastatuulen ja jonakin kauniina päivänä voitte te menettää sekä laivan että miehistön.

— *Minä* en saa koskaan vastatuulta, *minä* en voi koskaan joutua haaksirikoon, — vastasi kapteeni Gast hyvin varmasti.

— Se on vaan joutavaa jaaritusta, kaikki voi kääntyä pahaksi.

Kapteeni naurahti ylenkatseellisesti.

— Sanalla sanoen, minä luulen että tuo kaikki tyyni on valetta.

— Valettako?

— Niin, te itse uskotte omia tyhmyksiänne ja tahdotte sitten syöttää niitä minullekin.

— Voisin kyllä sanoa valtiopäivämiehelle jotain. Voisin näyttää toteen . . .

— Te ette voi mitään toteen näyttää.

— Voinpa.

— Ette voi, sanon minä. Te olette narri ja kerskailija, ja semmoista en tahdo vävykseni.

— Saanko tyttärenne, jos voin näyttää toteen, että minulla on onni vallassani? — kysyi kapteeni vähän aikaa epäröityään.

— Se olisi onnea onnen päälle. Mutta jos te kaikissa onnistutte, niin kai onnistutte kosinnassannekin. Minkä näköinen on se kapine, jota te kutsutte onnenne todisteeksi?

— Se on siinä, jos näyttää tahdon.

— Pitäkää lorukalunne, minä en huoli siitä ja pysyn mielipiteessäni, että te olette suuri lörpöttelijä.

— Minä lörpöttelijä!

— Juuri te.

Kapteeni Gast taisteli silminnähtävästi itsensä kanssa, pisti useita kertoja kätensä poveen, mutta veti sen aina heti takaisin niinkuin olisi sormensa polttanut. Viimein sanoi hän:

— Lupaatteko, ett'ette kenellekään ihmiselle puhu siitä, niin sanon, kuinka asianlaita on.

Juuri tähän tahtoi Larsson tulla. Mutta hän vastasi välinpitämättömästi: — Voinhan tuon luvata. Ei se kuitenkaan ole muuta kuin lorun lorua.

— Se nyt on niin — kertoi kapteeni vastahakoisesti — että minä olin hiukan hunningolla, niinkuin valtiopäivämies tietää . . .

— Sen tietää Jumala ja koko maailma, — vastasi Larsson.

— Silloin sattui niin, — jatkoi Gast, — että tuuli kantoi minut juomaretkille erään rappiolle joutuneen rentun kanssa nimeltä Kalle Sager ja join minä viikon tai pari, kunnes laiva lakkasi odottamasta. Sen luovin perästä olin juuri kuin loppuni viimeisellä nikamalla. Olin ryyppännyt kaiken taklaasini: lakin, röijyn, liivit, saappaat, sukat ja viimein möin paitani pahanpäiväiseen ryyppyyn; enempää ei tahtonut kukaan siitä antaa. Repaleiset pikipöksyni oli minulla vielä jäljellä siitä syystä, ett'ei kukaan huolinut niitä lahjaksikaan. Mutta nyt tuli syksy ja alkoi olla hiukan koleata nukkua

porttikäytävissä. Kolmeen päivään en ollut syönyt muuta kuin muutamia poisnakatuita sillinpyrstöjä, jotka poimin maasta Kornhamnin torilla. En kestänyt sitä tyrskyä, vaan sairastuin. Hyvästi, vanha pikinahturi, sanoin minä itselleni; onnea matkalle, taitaa olla parasta, että nostat ankkurisi ja lähdet näiltä vesiltä. Mutta kas, silloin näin unta.

— Päissäsi, tietysti.

— Minusta oli niinkuin joku ylhäinen herra olisi tullut luokseni ja sanonut minulle: Tahdotko elää ja viettää hyviä päiviä tässä maailmassa? — Sama se minulle, vastasin minä, olen saanut selkääni jo tarpeeksi elämäni päivinä; nyt aion nostaa purjeeni. — Mutta jos lupaan tehdä sinut rikkaaksi ja komeaksi? kysyi hän. — Sepä olisi hüiden outoa sille, joka imeskelee sillinruotoja, arvelin minä. — Hyvä, sanoi hän, mene yöllä kello kolmen aikana Mestari Samulin kujalle, niin saat nähdä. — Samassa meni hän tiehensä, niin että ratisi vanhassa vajassa, jossa viluissani makasin, lähellä Skanssitullia, jossa hirttopaikka on. Heräsin ja tunsin tulikiven hajua kajuutassani. Vai niin, ajattelin minä, jos olet niitä miehiäsi, niin en otakaan pestiä sinulta; ennen menen pohjaan painolastineni.

— Mutta Gast otti kuitenkin pestin.

— Makasin, niinkuin jo sanoin, ja palelin kuin märkä koira, hampaat kalisivat suussani, ja minä jyrsin tuohta haloista; siinä oli illalliseni. Nyt kuulin kellon Jaakopin kirkontornissa lyövän kahtatoista, lyövän yhtä, lyövän kahta, ja kun se oli puolivälissä kolme, silloin alkoi kaikkia ankkuriketinkkejä repiä ja riuhtoa niin, ett'en enää kauvemmin voinut pysyä paikoillani. Laskin sumussa ja pimeässä satamasta ulos, ja ennenkun aavistinkaan, olin minä Mestari Samulin kujalla. Kello löi kolme.

— Ja nyt kolkutitte kapakan oveen?

— Siellä oli siihen aikaan jonkunlainen siistimpi kapakka, jossa suurten herrain palvelijain oli tapana pelata pois herrainsa rahoja. Sieltä näkyi valoa ikkunaluukun raosta ja tuntui häränpaistin hajua, mutta minä seisoin ulkopuolella ja ajattelin: joka nyt istuisi tuolla sisällä lautasellinen sianlihaa toisella ja maljallinen lämmintä totia toisella puolella! Juuri siinä seisoessani ja koettaessani ahmia vat-sani täyteen tuota paistinhajua, kuului sisältä kauhea jytäkkä,

ja minä ymmärsin että siellä tapeltiin. Eikä kestänytkään kauvan, ennenkun sieltä syöksi ulos miehiä kiljuen ja kiroillen. Minä kömmin likimmäiseen porttisuojaan, mutta en ollut siellä seisonut kahden minuutin aikaa, ennenkun eräs mies tuli hyökäten perässäni, ja kun hän tuli kolmen askeleen päähän minusta, tuupertui hän maahan kuin siipeen ammuttu kalalokki. — Auttakaa minua, huohotti hän, ja samassa juokisivat muut vejarit ohi, huomaamatta häntä pimeässä. Siihen aikaan olin minä hiukan helläsydäminen ja minä vastasin hetikohta: olkoon menneeksi; ja sitten yritin minä kiertämään takkini hihvoja tapellakseni, mutta niitä ei tarvittukaan kääntää, sillä minä olin juonut takkini. — Jo tuli loppu minusta, ähkyi mies, minun seisoessani ja ammentaessani sadevettä hänen verta vuotavaan päähänsä. — Vähätpä tuosta, sanoin minä ja koetin kantaa häntä eräsen kapakkaan, jonka tunsin. Mutta matkalla vuoti hänestä yhä enemmän verta, ja viimein pyysi hän minua hinaamaan itseään Skeppsbron kivilaiturille. Minä kuolen, uikutti hän, ja se on sinun syysi, sinä kirouksen kapine.

— Vai niin, — virkkoi Larsson välinpitämättömästi.

Kapteeni huokasi syvään ja jatkoi:

— Kuullessani miehen vaikeroivan tulin ajatelleeksi näkyäni vajassa Skanstullin luona ja kysyin mitä hän tarkoitti. — Isännälläni oli eräs onnenkapine, — puuskutti tuo onneton, — jonka hän pudotti eräänä päivänä kammarinsa lattialle. Seuraavana päivänä löysin minä onnenkalun lattian raosta, en antanut sitä kuitenkaan takaisin, vaan pidin sen päästäkseni yhtä rikkaaksi kuin isäntäni oli. Ja rikas minusta on tullut ja kaikki minulle onnistuu; mutta sitten tein sen, jota ei saa tehdä, jos tahtoo säilyttää onnenkalua, ja niin karkasivat pelitoverini tänä yönä kimppuuni, voitettuani heiltä kaikki, mitä heillä oli. He ovat lyöneet pullonsa rikki minun päähäni, ja nyt on loppuni tullut. Mutta ei ikänä ole enää tuo pahasu syntisiä ihmisiä kiusaava, — sanoi hän, ja samassa tahtoi hän nakata jotain virtaan, mutta hänen kätensä oli niin heikko, että kalu putosi alimmalle portaalle, niin että kivet helähtivät. Merkitsin mieleeni paikan, mihin onnenkalu putosi ja luovailin sen jälessä, kunnes sen löysin. Mutta kun koetin herättää miestä kysyäkseen häneltä, mitä ei saanut tehdä, ettei onneaan menettäisi, niin oli hän jo mennyt kaiken maailman

tietä. Nähtyäni, ett'ei hän enää liikkunut, tuntui minusta kuin olisi laine Pohjanmeren vettä selkääni huuhtaissut ja minä nostin kaikki purjeeni painuakseni pakoon palovartijoita, jotka tulivat Österlångkatua pitkin. Ja nyt löi kello neljä aamulla.

Näin puhuttuaan pyyhkäsi kapteeni hikeä otsaltaan, ollen melkein kuin pahantekijän näköinen, joka vasten tahtoaan on pakoitettu tunnustamaan rikoksensa. Vanhan Larssonin kylmät, viekkaat, läpituokevat silmät kammottivat häntä. Hän jo nähtävästi katui, että oli paljastanut itsensä. Mutta kun se nyt kerran oli tehty, jatkoi hän puolustelevasti:

— Katketkoot kaikki taljat ja touvit, jos olen tehnyt muuta kuin mitä kuka kunniallinen mies hyvänsä olisi minun sijassani tehnyt. Olen korjannut talteen kalun, joka oli jaloissani, enkä sen vuoksi suinkaan ole ottanut pestiä mustalta kapteenilta. Voinko minä siihen mitään, että siitä alkaen asiani ovat hyvin menestyneet? Samana aamuna koh-tasin minä Skeppsbron sillalla muutaman vanhan kojutoverin, joka otti minut laivaansa, antoi minulle vaatteita ja antoi minun syödä vatsani täyteen, mikä ei ollut tapahtunut kah-teen viikkoon. Kun herkesin juomasta, oli minulla myötäinen tuuli kaikissa purjeissani. Nyt tietää valtiopäivämies, kuinka asianlaita on, ja nyt voitte hyvällä omallatunnolla antaa minulle tytön.

— Annetaan sen asian olla vielä toistaiseksi, — vastasi Larsson. — Te olette kertonut minulle tapauksen, mutta kuka takaa, että siinä on ainoatakaan totta sanaa? Anta-kaapa tänne se, jota kutsutte onnenkaluksenne, että kerran-kin saisin minäkin nähdä, miltä semmoinen näyttää.

Kapteeni nauroi. — Ei, taattoseni, — sanoi hän, — teidän kettunne ei pure minun hanheani. Ei, ei vanhaa lai-varottaa niinkään vaan petetä.

— Mutta ettehän tahtone, että minun pitää näin vaan umpipäähän uskoa sananne tosiksi. Kuka oli se mies, joka lyötiin kuoliaaksi pelihuoneessa, ja kuka oli hänen isäntänsä?

— Sitä en tiedä, se ei kuulu minuun; yö oli pimeä; minun oli mahdoton tuntea vennon vierasta miestä.

— Mutta te saitte kumminkin kuulla sen seuraavana päivänä. Tukholmassa puhutaan monesta vähäpätöisemmäs-täkin asiasta, saati sitten kun mies löydetään murhattuna laivarannasta.

— Vantit ja partuunit! sanon minä. Minä en ole mitään kuullut.

— Eihän Gast itse liene lyönyt miestä kuoliaaksi?

— Kuulkaapa, valtiopäivämies...

— Hiljaa, minä en sano mitään, minä vaan kysyn kaikessa ystävyydessä. Ette siis tiedä ensinkään mitään muuta miehestä tai hänen isännästään?

— En mitään, johan olen sen sanonut.

— Vannokaa se!

— Niin totta kuin Jumala minua auttakoon hengen ja ruumiin puolesta, en minä tiedä siitä asiasta mitään sen enempää kuin minkä jo olen sanonut.

Larsson naurahi tavalla, joka toisesta ei ollut mieleen. — No, — sanoi vanhus, — koska Gast on kertonut minulle sadun, niin minä kerron teille vuorostani toisen. Oli kerran noita jossain Saksanmaalla, joka rupeesi muuttamaan nauriin varsia prinsseiksi ja ritareiksi. Nämä ylhäiset herrat ylvästelivät jonkun aikaa kaikessa komeudessaan, mutta kun kaikki varret alkoivat syksyllä lakastua, kitistyivät nuo ylhäiset herratkin, jotka eivät muuta olleet kuin nauriin varsia, ja laihtuivat, kunnes heistä ei ollut muuta jäljellä kuin nuo kauniit vaatteet. Näin on teidänkin laitanne, Gastiseni. Paholainen otti teidät ylös teidän maatessanne kuin riepukatuojassa, ja puki teidät ihmiseksi, mutta kun aika on tullut, ottaa tuo antaja omansa takaisin, ja ihmisestä tulee jälleen ihan sama repale eli nauriin varsi kuin mikä hän oikeastaan on. Gast sanoo tarvitsevansa vaan ojentaa tyhjän kätensä ilmaan, vetääkseen sen kultaa täynnä takaisin. Katsokoon hän tarkoin eteensä: se kultaa ei ole muuta kuin lakastuneita lehtiä.

Kapteeni kaivoi nahkakukkaron povitaskustaan ja pudisti sen sisällön pöydälle. Sieltä ei tullut lakastuneita lehtiä, sieltä tuli kirkkaita Hollannin tukaatteja, ja hän huusi riemuiten: — Miksi näitä kutsutte?

— Minä kutsun niitä syntirahoiksi, — vastasi Larsson kylmästi. — Vielä on nauriin varsi viheriä, mutta se on madonsyömä juureltaan. Minä tahdon auttaa muistoanne, sillä minä olin siihen aikaan Tukholmassa. Tuota murhattua miestä ei oltu ainoastaan päähän lyöty, vaan sen lisäksi vielä kuristettukin. Huomatkaa, mitä sanon: kuristettu.

Kapteeni kalpeni. — Sitä en ole koskaan kuullut, — änkytti hän.

— Murhattu mies, — jatkoi Larsson, — oli ranskalainen nimeltä Baptiste ja oli hän ollut kammaripalvelijana presidentti kreivi Bertelsköldillä, joka edellisenä vuonna ensin tuli sokeaksi ja sitten hulluksi, kun kadotti tuon onnenkalun.

— Vai niin? — kysyi kapteeni sammaltaen.

— Niin se oli, — jatkoi vanhus jäykästi. — Ja onnenkalu, jota Gast nyt kantaa kaulassaan, on pieni kuparisormus,

joka on kulkenut perintönä Bertelsköldin kreiveillä. Siitä kuulutettiin kirkkoissa, että löytäjä saisi 500 taaleria löytöpalkkaa, mutta ei ketään ilmaantunut. Tahdotteko tietää vielä jotain?

— En, sanoi kapteeni ja aikoi poistua.

— Kuulkaa kumminkin vielä yksi asia, jonka voitte panna mieleenne. Tiedättekö, mikä se on, jota ei saa tehdä, jos tahtoo säilyttää onnensa? On eräs vanha taikauskoinen tarina, joka kertoo, että sormus tuo onnea muassaan jokaiselle, joka sitä kantaa, mutta ainoastaan niin kauvan, kun ei hän vanno väärää valaa.

Kapteeni Gast valahti valkeaksi kuin palttina.

— *Ja nyt olette vannonut väärän valan!* — huusi Larsson yht'äkkiä jylisevällä äänellä.

Kauhistunut mies lankesi polvilleen ja alkoi nyyhkyttää.

— Ei siinä kyllä, että olette väärän valan vannonut, te olette myös kuristanut ranskalaisen, joka makasi haavoitettuna Skeppsbron laiturilla.

— Armoa! armoa! — änkytti kapteeni mitä suurimman kauhun valtaamana.

— Antakaa tänne se pahuus, että saan nakata sen sinne, missä ei aurinko eikä kuu paista. Se on ainoa keino, mikä nyt enää voi auttaa teitä, — huusi Larsson ankarasti.

Kapteeni kaivoi vapisevin käsin esille tuon pienen kuparisormuksen, jota hän kantoi nauhassa kaulansa ympärillä.

— Hyvä, — sanoi Larsson. — Nyt saatte mennä.

23. Kohtaus puutarhassa.

Larssonin ison pihan takana, joka melkein aina oli täynnä talonpoikia, hevosia ja kuormia, oli vähäinen puutarha, niin kaunis ja hyvästi hoidettu, että se oli ainaisena ilon aiheena kaikille niille, jotka Vaasassa kukkia rakastivat. Tämä puutarha oli kokonaan Ester Larssonin laittama, ja juuri täällä oli hänen tapansa hengähtää talouden huolista ja äreän isänsä hoidosta. Jokainen lava oli niin tasainen, jokainen polku niin hyvin puhdistettu, että oli riemu niitä katsella. Kolme osaa eli sarkaa oli omistettu hyödyllisiä kasveja niinkuin laukkaa, dilliä, persiljaa, meiramia, moiliasia, morajuuria, retiisejä ja monenlaisia hernenpenkkejä varten; neljäs oli yksinomaan niin harvinaisten ja kauniiden kukkien hallussa, ett'ei kenelläkään muulla kuin rikkaalla Larssonilla ollut varaa tuottaa niitä Tukholman puutarhureilta. Sarkain

välissä oli sievästi sannoitetut polut; näiden sivulla oli ruusupensaita, sireenejä ja houkuttelevia karviaismarjapensaita. Puille ei ollut paljo tilaa, mutta ne, joita oli, olivat sitä kauniimmat. Täällä näki muutamia Pohjanmaalla harvinaisia vaahteroita, lehmuksia ja jalavia parin puolikasvuisen kuusen rinnalla, jotka olivat Esterin erinomaisia lemmikkejä. Olipa vielä pari omena- ja kirsikkapuutakin, jotka ahnaasti koettivat ahmia lyhyen kesän lämpöä ja kukkivat joka kevät, mutta tekivät vaan lämpiminä kesinä pieniä, jokseenkin happamia, vaan yhtäkaikki suuresti ihaeltuja hedelmiä.

Puutarhan perällä oli uhkea humalatarha ja siinä vähäinen huvihuone — eli leikkitupa, joksi sitä tavallisesti kutsuttiin — niin pieni ja siro, että sitä paremmin olisi sopinut sieväksi nukkekaapiksi nimittää. Täällä oli kesällä Esterin kannel, ja täällä oli vanhan isänkin tapana istua joku hetkinen kuuntelemassa kaunista kanteleen soittoa, joka aina oli hänen sydämensä sulattanut. Mutta ei tiennyt Larsson, minkätähden Taavetin kannel oli käynyt hänen tyttärelleen yhä rakkaammaksi: sentähden, että niin monet nuoruuden muistot yhä vielä asuivat sen kielissä ja herättivät aikoja sitten karkoitettuja ajatuksia aina uuteen eloon. Hänellä oli kannelta soittamaan opettamassa ollut opettaja, jota hän ei voinut unohtaa, ja kun iltatuuli humahteli nuorten kuusten oksissa, — kun ilmanhenki huvimajan ikkunan läpi lehtaen hiljaa kosketti kanteleen kieliä, — silloin ajatteli Ester usein: — se on minun ystävävainajani henki! Sillä hän, joka oli minun, hän on kuollut, ja se, jolla vielä on sama nimi ja samat kasvopiirteet kaukana sinisen meren takana, hän on toinen, hän on vieras, jota et tunne!

Nyt oli Ester taas pujahtanut tähän viheriään puutarhaansa ja tähän somaan huvimajaansa, paetakseen isänsä hänelle tyrkyttämää miestä. Hän tarvitsi yksinäisyyttä, hän halusi kyyneliä. Ah, nuo yksinäiset kyyneleet ovat kuin iltakaste, joka huuhtoo päivän pölyn kasvien päältä ja pese puhtaaksi niiden vihreyden.

Heinäkuun aurinko paahtoi lämpimästi. Yöllä oli sataanut, ja huurua nousi kosteilta käytäviltä. Kaikki kasvit joivat valoa ja imivät lämpöä.

Suuret surut olivat opettaneet Ester Larssonin taivuttamaan jäykän sydämensä nöyryyteen kaikkien sydänten

tutkijan edessä. Mutta tänään oli hänen mielensä niin raskas, hänen ajatuksensa niin sekavat. Hän ei voinut rukoilla, ei tyytyä, ei unohtaa. Koko hänen sielunsa oli kapinassa. Kuolleet olivat nousseet ylös; menneisyys oli noussut haudastaan. Hän oli kärsinyt, hän oli taistellut, temmataksaan tuon miehen muiston juurineen sydämensä yrttitarhasta, — ja juuri silloin, kun hän luuli siinä onnistuneensa, seisoi tämä

mies taas hänen edessään, kutsui häntä taas omakseen, — ja poissa oli Esterin rauha. Taas tunsu Ester hänen läsnäolonsa kuusten huminassa ja kanteleen kielillä; mutta tämä ei ollut enään vainajan läsnäoloa, se oli elävän miehen ja tuntui kuin ukkonen ilmassa hänen ympärillään.

Hän olisi mielellään antanut kaikki, mitä hänellä oli, saadakseen rauhassa itkeä, mutta hän ei voinut itkeä. Mus-

tat pilvet eivät antaneetkaan siunattua sadetta. Hän tarttui kantelon kieliin, hän veisasi saman Taavetin psalmin, joka aina oli asettanut hänen sielunsa levottomat laineet, mutta ne kuohuivat yhä yli äyräittänsä, ja kielien ääni oli nyt katkera ja kova eikä vieno kuin ennen.

— Herra, — huokasi hän, — *koska minä tahdoin vaieta, nääntyi minun sieluni.*

— Ja minkätähden vaikenit sinä? — sanoi samassa tuttu ääni hänen vieressään, ja huvimajan ovella seisoi roteva, pitkään matkaviittaana puettu mies.

— Minkätähden vaikenit sinä? — toisti Bertelsköld, Esterin tuijottaessa häneen posket kalman kalpeina. — Johan sen tiedät: Tästä hetkestä alkaen olet sinä minun maailman edessä, niinkuin Jumalankin edessä, eikä ole kukaan meitä eroittava.

— Kuinka tulitte tänne? — sanoi Ester, vielä vapisten, sillä närkästys rohkaisi hänen mieltään. Hän oli kumminkin nainen, sen miehen pettäjä, jolle hän muinoin oli sanansa ja sydämensä antanut, ja nyt ajatteli tämä mies niin halvasti hänestä, että hän ottaisi häneltä petetyn onnensa lahjaksi.

— Minä tulin puhuttelemaan isääsi ja sinua, — vastasi kreivi. — Astuessani takakatua puutarhan sivu, kuulin tuon kantelon äänen ja tuon virren, joka ei koskaan ole mennyt muistostani.

— Isäni asuu tuolla katukartanossa ja on tavattavissa siellä, jos kreivi tarvitsee vekseliä, — sanoi Ester, tarkoittaen Bertelsköldin ensimmäistä talossakäyntiä hänen lapsuutensa aikana, ja nousi ylös mennäkseen.

Mutta Bertelsköld veti oven kiinni. — Ei, — sanoi hän, — minä en ole matkustanut maita ja meriä, kadottaakseni sinut taas samassa kuin sinut tapasin. Ester — minä tiedän tuottaneeni sinulle paljon murhetta, olen tehnyt väärin ja on sinulla oikeus puhutella minua kuin muukalaista isäsi talossa. Mutta sinun täytyy kuunnella minua, ja kuunneltuasi tulet ymmärtämään, ett'en olekaan niin syyllinen kuin ehkä voit luulla. Voi, monet vuodet on meidän välillämme vallinnut yö ja pimeys ja meren sumu, mutta usko minua, kaikki on taas selviävä ja parhaaksi kääntyvä. Et voi kieltäytyä etkä saa olla minua kuulematta.

Esterin ylpeä veri kuohahti niinkuin hänen nuoruutensa päivinä. Hänen kalpeat kasvonsa tummenivat yht'äkkiä, ja hän sanoi: — En tiedä mitä hyvää olisi selityksistä meidän välillämme. Jos herra kreivi on unohtanut olevansa nainut mies, niin en ainakaan ole minä unohtanut olevani kihlattu nainen.

— Eikö mitään muuta! — huudahti kreivi kevyesti — liian kevyesti.

— Keneksi te luulette minua? Ja keneksi on minun teitä luuleminen, herra kreivi? — kysyi Ester äänellä, jossa viha ja katkeruus taistelivat.

— Ymmärrä minua oikein! — sanoi Bertelsköld. — Minä pelkäsin sinun jo solminneen lujempia siteitä. Tuo ei voi estää onneamme.

— Minä pyydän teitä, kreivi, antakaa minun mennä, ennenkun minun täytyy ylenkatsoa miestä, jota minä kerran ...

Hän ei jatkanut; hänen oli kovin raskasta olla.

— Mutta onko mahdollista, Ester, ett'et tiedä mitään myöhemmistä elämänvaiheistani. Eikö ole kukaan sanonut sinulle, että minä olen vapaa, että kohta on kolme vuotta kulunut siitä kuin kuolema vei minulta ensimmäisen puolisoni? Vai kuinka on minun ymmärrettävä nuo kovat sanasi, joilla tervehdit häntä, joka ei koskaan ole lakannut sinua rakastamasta, ei silloinkaan kuin tämä rakkaus oli ristiriidassa uusien velvollisuuksien kanssa?

— En ole tiennyt, että kreivittärenne on kuollut; — ei saa loukata kuolleita eikä eläviä, — vastasi Ester. — Hän ei voinut olla syvään huokaisematta, keventääkseen surun raskauttamaa sydäntänsä. Tämä mies ei toki ollut *niin* kevytmielinen, niin rikoksellinen kuin hän oli ajatellut aina siitä asti kuin he ensi kerran olivat nähneet toisensa.

— Kuuntele minua, — sanoi kreivi vakavasti ja pakoitti Esterin jälleen istumaan. — Minä olen antanut ensimmäiselle puolisolteni kaikki, mitä voin hänelle antaa: ystävyysteni, vilpittömän kunnioitukseni, jonka hän ansaitsi. Enempää ei hän voinut vaatia. Oletko koskaan aavistanut, millaisia taisteluja saa taistella mies, jonka täytyy uhrata elämänsä onni velvollisuudesta äitiään kohtaan? Sinä tunsit äitini; jalompaa, ylevämielisempää sydäntä ei ole sykkinyt maan päällä. Ja yhtäkaikki ei ole mitään täällä maan päällä niin

ylevää, ei mitään niin jaloa ja voimakasta, että se kaikissa koetuksissa voisi inhimillisen heikkoutensa voittaa. Äitini heikkous oli siinä, että hänen ainoan poikansa, ainoan, joka enää kantoi loistavaa nimeämme, tuli valita sukuunsa nähden vertaisensa puoliso, voidakseen — niinkuin äiti ajatteli — jättää tämän nimen *kaikin* puolin himmentymättömänä perinnöksi tuleville sukupolville. Usko minua, hän kunnioitti sinua, hän rakasti sinua kuin tytärtä; mutta hän ei luullut voivansa muuttaa sitä, minkä hän katsoi luojaan maailmanjärjestykseksi.

— Sen tiedän — vastasi Ester. — En ole ikänä unohtava, että juuri hän häpeässäni ja onnettomuudessani ojensi minulle pelastavan käden.

— No niin, sitten ymmärrät myöskin käytökseni, kun tiedät, että oli minun vallassani valmistaa hänelle surua tahi iloa. Minähän olin hänen ainoa onnensa tässä maailmassa; kuinka olisin voinut epäillä tehtävääni, kun viimein huomasin, ett'ei hänen ennakkoluuloaan käynyt muuttaminen? Ja uhristani olen saanut palkkani. Kaksi vuotta sitten lakkasi kaksi rakastavaa sydäntä sykkimästä: toinen oli hyvydessä enkelin vertainen, tätini, kreivitär Ebba Liewenin sydän. Ennen kahden viikon kuluttua seurasi häntä äitini autuallisten majoihin. Ja ennenkun hän silmänsä ummisti, siunasi hän poikansa.

Esterin silmät kostuivat, mutta hän oli vaiti.

— Äidin siunaus, — jatkoi kreivi, — on kaikille kallis aarre, mutta Bertelsköldeille enemmän kuin muille. Meidän keskemme käy taru, että isien kirous ja äitien siunaus taistelevat suvustamme aina sen alkuaajoista asti. Meillä ei ole yhtään keskitietä välittavana, ei kukaan meistä tohdi kieltäytyä, kun voi saada tuon paremman osan. Tästä hinnasta ostin minä korkeasukuisen puolisoni ja kun lupasin, ett'en enää näkisi sinua, ett'en enää kirjoittaisikaan sinulle, tyytyi kreivitär Malin *oikealla puolen* olevaan sydämmeeni. Elämämme oli kahden ystävän elämää: viileätä, mutta onnellista. Hän lahjoitti minulle pojan ja tyttären.

Ester peitti silmänsä.

— Surettaako se sinua, Esterini? — kysyi kreivi.

— Ei. Ajattelin vaan, että nuo lapsiraukat ovat menettäneet äitinsä.

— Sinun pitää korvata heille tämä vahinko. Sinun pitää ruveta heille hyväksi äidiksi.

Ester pudisti surullisesti päätänsä.

— Minä ymmärrän, — jatkoi kreivi. — Jokainen ajatteleva nainen pelkää tuohon edesvastaukseen antautumasta. Juuri sentähden, että kauvan epäröin, pyytäisinkö sinulta tätä, juuri sentähden viivyttelin käyttämästä hetikohta vapauttani ja rientämästä luoksesi. Mutta joka päivä on minulle selviämistään selvinnyt, ettei kenestäkään muusta kuin sinusta voi tulla puolisoa minulle ja äitiä lapsilleni. Elä pelkää, että hovi tai jalosukuiset sukulaiseni ylenkatseella kohtelevat sinua. Sinun sielusi aateluus on suurempi kuin heidän. Sinä olet enempi kuin jalosukuinen, sinä olet ylevä, jalo nainen: he oppivat sinut tuntemaan, oppivat kunnioittamaan sinua ja hätätilassa pelkäämään sinun etevyyttäsi. Ja muuten aion minä vetäytyä pois hovista. Minä olen kyllästynyt kaikkeen tuohon ulkonaisen komeuden tavoittelemiseen, jolla koetetaan salata sisällistä voimattomuutta. Enkä ole minä, Jumalan kiitos, Hattu enkä Myssy. Niin, elä sitä kummastele: nuo nimet, joiden mukaan nyt kaikki merkitään, eivät minulle mitään merkitse. Me muutamme syksyllä kauniisen Falkbyhymme, jossa muinoin vietit niin surullisia päiviä ja jossa nyt olet levittävä siunausta ja iloa ympärillesi. Sittenkun viimeksi olit siellä, olen minä perinnyt rikkaan setäni. Me voimme nyt elää niin hauskaasti kuin haluamme. Eikö niin, Ester, me tulemme hyvin, hyvin onnellisiksi!

Ja omiin tulevaisuuden tuumiinsa innostuneena suuteli Bertelsköld hellästi tulevan puolisonsa kättä. Mutta tämä veti sen verkalleen, milt'ei vastoin tahtoaan takaisin ja sanoi, hetkisen vaiettuaan:

— Vapaa käsi, vilpittömästi tarjottuna, ei ole mikään häväistys, ja suokaa minulle anteeksi, jos sanani sattuivat toisin, ennenkun tiesin, mitä nyt tiedän. Minä kiitän teitä, sillä minä uskon, minä uskon niin mielelläni teidän hyvää tarkoittavan. Mutta ettekö koskaan ole ajatellut, että jonkun toisen tahto kuin teidän voisi tulla kysymykseen tätä liittoa tehdessä, jonka te jo katsotte niin varmasti päätetyksi sentähden, että *te* nyt olette vapaa?

— Luuletko minun unohtaneen, — sanoi kreivi, — että isäsi on kovaa puuta, jota ei ole helppo taivuttaa.

— Pelkään, ett'ette vielä tunne häntä. Mutta jos saisittekin hänen suostumuksensa, jos toiselle annettu lupaukseni ei olisikaan esteenä, luuletteko meitä olevan *kaksi*, jotka sitä isältäni rukoilemme?

— Kuinka? Sinäkö, Ester? Sinullako olisi sydäntä sysätä vapaa, rebellinen käteni luotasi! — huudahti Bertelsköld hämmästyksissään, sillä se ei ollut hetkeksikään johtunut hänen mieleensä.

— Niin se on, — sanoi Ester tuskin kuultavasti.

— Minua onnetonta! huudahti kreivi, otsaansa lyöden.

— Hän ei rakastakaan minua enää!

24. Lemmen tili.

— **J**a kuka on sanonut, ett'en rakasta teitä? — kysyi Ester Larsson.

— Silloinhan teet julmaa pilkkaa miehestä, joka on valmis uhramaan vaikka henkensä sinun edestäsi! — vastasi Bertelsköld.

— Kuulkaa minua, kreivi! — sanoi Ester, samalla kuin hänen äänensä, joka alussa vapisi, vähitellen kävi yhä lujemmaksi ja täyteläisemmäksi. — On hyvä, että me molemmat opimme tuntemaan toisemme. Minä olen teitä väärin ymmärtänyt; tekin olette minut väärin ymmärtänyt.

— Puhu; mutta elä avaa juovaa, joka eroittaa meidät, elä avaa sitä.

— Te olette sanonut minua jaloksi. Jumala tietää, että vaan olen heikko naisparka, ja paras todistus siitä on se, että tähän päivään asti en ole voinut karkoittaa teidän muistoanne säretystä sydämmestäni. Mutta niin mahdoton teidän rakkauteenne en ole, niin kokonaan en ole toki naisen arvoa unohtanut, että ansaitsemattoman nöyryytyksen kärsittyäni tyytyisin hyvitykseen, joka minulle armona tarjotaan. Te olette puhunut paljon itsestänne; minä kiitän teitä, te

olette siinä tehnyt oikein vaikka kenties vähän itsekkäästi, mutta semmoisia ovat kaikki miehet. Oletteko koskaan ajatellut, mitä *minä* olen kärsinyt niinä pitkinä vuosina, jolloin hän, joka vannoi minulle uskollisuutta kaikeksi elinajakseen, rikkoi valansa ja hylkäsi minut ilman ainoatakaan sanaa lohdutukseksi ja selitykseksi? Mies elää maailmaa varten; miehellä on satoja muita tarkoitusperiä elämälleen kuin rakkau-

den onni tahi onnettomuus, ja jos yksi niistä pettää hänet, niin on hänen oikeutensa ja velvollisuutensa suunnata sielunsa voima uuteen toimintaan. Nainen sitä vastoin elää ja kuolee rakkauttaan varten; se on se ilma, jota hän hengittää, se auringonvalo, jossa hän kukoistaa, ja sen puutteessa hän kuihtuu ja kuolee. En sano, että hänen tulisi uhrata sielunsa maallisten epäjumalain alttarille, sillä hänelläkin on Jumalansa ja pyrkimyksensä. Mutta ilman rakkautta on hän

tämän maailman yrttitarhassa juureton kasvi ja määrätty tiepuoleen heitettäväksi. Oletteko koskaan aavistanut, kreivi Bertelsköld, miltä tuntuu naisen sydämessä, kun se tällä tavoin reväistään pois juurineen ja heitetään lakastumaan, — kun ei sitä kuolema repäise, joka aina sovittaa ja sulostuttaa suuretkin onnettomuudet, vaan kun sen tekee kylmä ihmiskäsi, joka ei edes tiedäkään, mitä tekee?

— Lakkaa jo, Ester, sinä muserrat minun sydämmeni. En ole koskaan ajatellut . . .

— Niin, te ette ole sitä ajatellut, ja sentähden istun minä vielä täällä, ja sentähden olen vastannut yhtä suoraan kuin te olette kysynyt. Mutta päättäkää itse: mitä ajattelisitte naisesta, joka kärsittyään moisen häväistyksen, — joka tultuaan niin muserretuksi kuin vaan maailmassa on mahdollista — kuitenkin olisi valmis heti ojentamaan kätensä sille, joka on hänet musertanut? Sanoisitteko sellaista naista jaloksi? Semmoiselleko uskoisitte lastenne hoidon ja velvollisuuden opettaa heille hyviä avuja ja jaloja mielipiteitä? Eikö hän pikemminkin vaan olisi teistä kelvoton halvimman torpparin kunnialliseksi vaimoksi?

— Olet oikeassa, — vastasi Bertelsköld, täydestä sydämestään ihmetellen tätä ylevää naista, jonka hän tunsii menettäneensä. — Olet oikeassa, ell’ei vaan katumukseni ja rukoukseni voi sovittaa, mitä olen rikkonut. Sinä et vastaanota tarjoustani; minä sen sijaan rukoilen sinua tekemään minulle ja minun perheelleni sen uhrauksen, että rupeat puolisokseni.

— Ja mitähän luulette ihmisten tulevan siitä sanomaan? He sanovat: tuo turhamainen, halveksittu porvarin tytär odotti vaan tätä tilaisuutta, kietoakseen jälleen tuon ylhäisen hovimiehen verkkoihinsa. Kas, tuolla menee krevi-tär Larsson! huutaisivat pilkkakirveenne hovissa. Larssonin tytär kreivittärenä! Uskokaa minua, teidän arvonimenne ja minun nimeni sopivat yhteen niinkuin punaiset ruusut kuusen kaarnaan. Ei se kelpaa. Sen verran olen toki perinnyt sukuni katsantotapoja.

— Oli kumminkin aika, jolloin ajattelit toisin; — jolloin itse itkit ja valitit tuon onnettoman sukuvihan olemassa oloa.

— Silloin olin vielä nuori, — ja nyt en enää ole. Ihmisten sanomisista en isosti välitä. Mutta niin kuin asiat

silloin olivat, olisimme me raivanneet tiemme kaikkein jäämuurien läpi, jotka sydämmiä eroittavat. Nyt on asianlaita toisin: meillä ei ole enää tuota nuoruuden uskallusta elämään, joka pitää mahdottomimmankin mahdollisena. Meillä ei ole enää oikeutta eikä valtaa uudistaa maailmaa. Meidän täytyy astua eri teitämme: te kukkuloilla, minä laaksossa. Jos joskus tapaamme toisemme rinteillä, silloin te pysytte kreivinä, minä kansan naisena. Se on teidän vallassanne, jos siitä huolimatta kohtaamme toisemme vanhoina ystävinä.

— Oi, Esterini, ensimmäinen, ainoa todellinen rakkauteni, pitääkö meidän iäksi erota, kun on vaan omassa vallassamme yhtyä jälleen kaikeksi elinajaksemme! — huudahti Bertelsköld ja tarttui häntä käteen, voimatta enää hillitä liikutustaan.

— Teidän, joka olette mies ja aatelismies, tulisi toki kantaa välttämättömyyttä suuremmalla miehuudella kuin minä, joka olen heikko nainen! — vastasi Ester, eikä kukaan huomannut sitä kyyneltä, joka pusertui esiin hänen pitkien silmänripiensä välistä.

— Elä puhu enää, sinä kova, tunnoton olento, — jatkoi Bertelsköld; — elä puhu enää minulle rakkaudestasi; et ole koskaan, et koskaan rakastanut minua niinkuin minä sinua.

— Niinkö luulette? — kysyi Ester surunvoittoisesti.

— Olen varma siitä! — huudahti kreivi. — Sydämesi on kylmä kuin jää. Rakkaus on herkkä antamaan anteeksi. Mutta sinä et muista muuta kuin sitä, mitä sanot häväistykseksi. Sinun surusi! — teeskenneltyjä ne ovat ja sinä tahdot niiden avulla vaan salata uuden liittosi! Sinä olet toisen oma.

— Niin olenkin. Ja te olette antanut minulle kaksitoista vuotta valmistautuakseni siihen.

— Sinä rakastat tuota toista: kas siinä kieltosi koko salaisuus! Ja se toinen on nuorempi ja rakastettavampi kuin minä! Hän on paremmin osannut valloittaa sydämesi kuin minä!

Vaikka suru hänen sydäntään kalvoi, ei Ester Larsson kuitenkaan voinut olla naurahtamatta, ajatellessaan tuota kuvausta, jonka Bertelsköld aavistamattaan teki entisestä kömpelöstä ratsupalvelijastaan, kunnon Istvanista. Mutta hän varoi ilmoittamasta hänelle asian oikeaa laitaa.

— Luulenpa, että olette mustasukkainen! — sanoi hän naurahtaen.

Bertelsköld oli nyt synkeällä tuulellaan. — Olkaa varma siitä, — sanoi hän, — että minä haen käsiini sen miehen, ennenkun lähden Waasasta ja eroan sinusta. Minä tahdon tuntea sen rohkean, joka on tohtinut temmata minulta elämäni onnen. Jos hän on sinun arvoisesi, — silloin on sallimus eroittanut tiemme. Jos hän ei ole, — sitä pahempi hänelle — ja sinulle! Jää hyvästi.

Ja kreivi Bertelsköld meni, — kiukkuisena, vihaisena ja mitään kuulematta, johon mielentilaan tämä lempeä ja tunteellinen mies joskus joutui. Miettiväisenä näki Ester hänen poistuvan samaa tietä, jota hän oli tullut: puutarhan aidassa olevan pienen sivuportin kautta. Tämä portti oli vastoin tavallisuutta jäänyt auki kahdelta eukolta, jotka varhain aamulla olivat puhdistaneet puutarhaa, sillä tänään ei saanut ainoatakaan rikkaruohoa näkyä Waasassa.

Niin salaa ei ollut kreivi kumminkaan kadonnut, ett'ei Penna, joka tuli morsiantaan hakemaan, huomannut hänen viittansa lievettä. Pennan oli käynyt nänkuin monen muun hidasluontoisen, että kuin hän oikein oli ennättänyt mieltiä uutta ja odottamatonta onneansa, oli hän tuota pikaa silmitömästi rakastunut -- tai ainakin luullut rakastuneensa. Ja kun hän nyt näki oudon herran pujahtavan pois puutarhasta ja kun hänelle johtui mieleen, mitä vanha Larsson vähää ennen oli ilmaissut hänelle eräästä vanhasta lemmikistä, joka kenties voisi käydä kihlattujen onnelle vaaralliseksi, niin tapahtui se merkillinen asia, josta Penna ei eläissään ollut uneksintukaan, että hän tuli yhtä mustasukkaiseksi kuin hän tähän asti oli ollut tyyni ja rauhallinen kaikissa lemmen asioissa.

Ester kohtasi häntä puutarhassa, ja Pennamme oli ennättänyt juuri tarpeeksi perehtyä näihin uudenoutoihin tunteihin, käydäkseen niin järjettömäksi kuin mahdollista.

— Kuka oli se herra, joka meni ulos täältä? — kysyi hän, levittäen silmänsä Esteriä kohden selälleen kuin tarhapöllö.

— Kuka herra? — sanoi Ester, joka ei ollut halukas tunnustamaan totuutta.

— Hän, joka vast'ikään oli luonasi huvimajassa.

— Tahdotko välttämättömästi tietää sen?

— Minulla on mielestäni oikeus siihen.

— Penna hyvä, elä kysele minulta mitään. Tyydy siihen, kun sanon, että kaikki on niinkuin olla pitääkin.

— Mutta minä sanon, että minä tahdon tietää sen, ja tietää nyt hetikohta. En aio suvaita mitään koukkuilemisia.

— Vai niin. No, voinhan silloin sanoa sen. Mutta kenties kadut kysyneesi?

— Kuka se oli? — kysyi Penna uteliaasti.

— Elä säikähdä!

— Mitä sinä hulluttelet?

— Pidä lankusta kiinni, ett'et kaadu!

Pennan täytyi nauraa vasten tahtoaan. — Sinusta taitaa tulla koko kiusan kappale, kunhan kerta oikein kotiudut Perttilän taloon! — sanoi hän.

— Nyt korvat pörhölleen.

— Saanko siis tietää?

— Saat, se oli . . . Juokse, Penna juokse!

— Mitä? Pitääkö minun juosta?

— Se oli . . .

— No?

— Kuningas?

Penna ei kaatunut, eikä hän juossutkaan — sillä se oli vastoin hänen luonnettaan — mutta kyllä hän mulkoili niin kuin se tunnettu hauki, jonka silmät sanotaan olleen isot kuin lautaset. — Kuningasko? — toisti hän.

— Mitäs kummaa siinä on? — nauroi Ester. — Etkö tiedä, että minä ja orpanani ja vielä Eerikkikin olemme olleet hovissa? Kuningas oli niin armollinen, että tuli kysymään, kuinka voimme, ja paitse sitä lähetti hän sinulle terveisiä, ja käski sanoa sinulle, että teet hyvin siinä, kun noudatat minun ja muiden ymmärtäväisten ihmisten tahtoa. Pane se mieleesi!

Sen sanottuaan jätti Ester hänet yksinään miettimään tuota tärkeätä uutista, samalla kun hän itse puikahti pieneen kammariinsa saadakseen tuon pienen pilan jälkeen rauhassa ja kenenkään näkemättä itkeä kyynelensä kuiviin.

Penna seisoi vähän aikaa hämmästyneenä, neuvotonna ja pää sekavana. Hän kyllä ymmärsi, että hänen morsiamensa vaan oli tehnyt hänestä pilkkaa; mutta mitä se mer-

kitsi, se oli hänelle käsittämätöntä. Hän ei luottanut Esteriin. Luulevaisuuden paha henki oli saanut hänessä vallan, ja hän päätti, ett'ei hän lepäisi ennen kuin oli saanut selvän asian oikeasta laidasta.

Kun hän nyt, mielessään julmistuneena, palasi taloon takaisin, kuuli hän vanhan Larssonin äänen, joka komensi muutamia merimiehiä soutamaan häntä hetikohta Toivo laivaan yhdessä kapteeni Gastin kanssa. Penna ei tullut huomiolle panneeksi, kuinka tavaton tuo matka oli tällaisena päivänä ja kuningaskiireen ylimmillään ollessa. Hän astui juhlallisin askelin kaupungille saadakseen selkoa luullusta kilpailijastaan.

25. Waasan satamassa.

Valtiopäivämies Larsson meni satamaan kapteeni Neptunus Gastin seuraamana. Tässä miehessä näytti satu nauriin varsista jo toteutuneen: hän oli kuin perunamaa hallayön jälkeen. Tuo äsken niin kankea hattu luuhotti korvilla, kiilloitettu paidan rinta resotti ulkona liiveistä. Mies oli tunnin kuluessa käynyt kelmeäksi ja kuin kokoon luuhistunut märkä koira seurasi hän ankaraa isäntäänsä, joka tuskin oli häntä huomaavinaan.

Lähellä satamaa kohtasivat he kreivi Bertelsköldin, joka oli lähtenyt kävelemään kaupungille, kenties vanhoja muistoja virkistääkseen, kenties myöskin asettaaksensa mielensä myrskyisiä laineita. Larsson tunsi hänet hetikohta, ja kummallinen, ivallinen hymy värähti vanhuksen lakastuneilla huulilla.

Bertelsköldkin tunsi vanhan vihollisensa, jonka puheille hän vast'ikään oli aikonut pyrkiä, tarjotakseen hänelle loistavaa sovintoa pyytämällä porvarintytärtä kreivittärekseen. Nyt tuli tämä kohtausta hänelle sopimattomalla hetkellä ja oli hänelle vastenmielinen; mutta hän oli siksi sivistynyt ja

kohtelias, ett'ei antanut huomata tunteitaan ja tervehti vastaan-
tulijaa niinkuin vanhaa tuttavaa.

Larsson näytti niinkään iloiselta ja pyylevältä. Tiedusteltuaan kreivin matkaa ja kuninkaan tuloa, joka ei tulisi tapahtumaan ennen iltaa, ehdotti hän kreiville, että tämä lähtisi hänen kanssaan tunnin ajaksi soutelemaan satamassa. Bertelsköld suostui ja venhe lähti rannasta.

Päivä oli paisteinen ja kaunis; vieno tuuli täytti valkoiset purjeet. Puheltiin valtiopäivistä ja puolueiden asemasta. Kreivi kysyi piloillaan, oliko valtiopäivämies vielä yhtä innokas Myssy kuin ennen.

— Sielustani ja sydämmestäni, — vastasi Larsson. — Ja kreivi on arvattavasti Hattu, niinkuin aina on ollut?

— Päästä jalkaterään asti, — vastasi Bertelsköld pilkallisesti.

— Mutta hattu, joka ylettyy päästä jalkaterään asti, peittää silmät ja sokaisee ihmisen. Mitä sanoo hänen majesteettinsa kuningas, — minä tarkoitan kaikessa alamaaisuudessa, mitä sanoo hänen majesteettinsa *kuningatar* siitä?

— Hänen majesteettinsa kuningatar sanoo, että on oltava hyvällä kannalla kaikkien puolueiden kanssa, että voitaisiin toisella lyödä toista tarpeen mukaan.

— Silloin pelkään, että Hattu ensin lyödään päästä pois, — sanoi Larsson.

— Se on mahdollista. Mutta tätä nykyä on Myssy naulasta pudonnut, — vastasi Bertelsköld yhtyen leikkiin.

— On siis, — jatkoi valtiopäivämies, viekkaasti muhoillen, — on siis varmaa, että me pysymme vihollisina ja ett'emme kumpainenkaan laiminlyö ensimmäisen sopivan tilaisuuden tultua syöksemästä toisiamme mereen. Mutta eikö ole mahdollista, että yhdeksi päiväksi teemme aselevon keskenämme?

— Miks'ei! Itse olen aikonut samaa ehdottaa.

— No, sitten olemme yhtä mieltä. Minulle ja perheelleni tulee olemaan suuri kunnia saada nähdä herra kreivi vieraanamme tyttäreni häissä, jotka pidetään jonkun viikon kuluttua.

Larsson oli hyvin miettinyt tämän piston, jonka hän tähtäsi vastustajaansa. Ei se kumminkaan tullut niin aivan

odottamatta kuin hän oli luullut. Bertelsköldin kasvot synkistyivät hetkeksi, mutta hän vastasi kohta:

— Jos vaan on mahdollista viipyä Waasassa, on minulla kunnia tulla häihin tavalla tahi toisella.

— Ei kukaan kykene paremmin kuin kreivi itse arvos-telemaan *tapaa* tulemiselleen, — sanoi vanhus äänenpainolla. Hän ei ollut oikein selvillä siitä, mitä kreivi tarkoitti.

Bertelsköld puri huultansa. Olisi nyt ollut erittäin sopiva tilaisuus puhua kaikesta siitä, mikä hänen mieltään painoi. Mutta hänen vieressään venheen perässä istui Gast, joka surkean näköisenä ja äännetönnä tuijotti valtiopäivämieheen kuin käärme saalisensa.

— Tänään on minun syntymäpäiväni, jatkoi Larsson hetkisen kuluttua. — Semmoisina päivinä johtuu monta vanhaa muistoa mieleen. Tänään olen hakenut esiin sen vanhan kirveen, joka on ollut kantaisäni kirves, ja antanut sen tulevalle vävylleni. En usko juuri taikoja, mutta sen tunnustan, ett'en mielelläni soisi tuon kuluneen kirveenterän menevän suvustani pois. Onhan se toki esi-isäin muistoja. Onhan kreivinkin suvulla joku semmoinen muistokalu? Vanha sormus, muistaakseni?

— Niin sanotaan, mutta minä en tiedä siitä mitään, — sanoi kreivi lyhyesti.

— Kuinka? Olisiko kreivi kadottanut sen vanhan kalleuden, joka on kulkenut perintönä niin monessa sukupolvessa?

— Setäni presidentti kuuluu sitä säilyttäneen, mutta hänen kuollessaan joutui se hukkaan, en tiedä kuinka, ja saman se minulle tekeekin.

— Totta on, minä unohdan, ett'ei kreivi ole voinut kuulla kaikkia niitä tyhmiä juttuja, joita oli käymässä nuoruuteni aikana kuusi- tahi seitsemänkymmentä vuotta sitten. Millaisia hullutuksia ihmiset saattavatkaan keksiä! Sanottiin, että Bertelsköldien sormus, jota kaksi Ruotsin kuningasta oli kantanut sormessaan, tuottaisi onnea kaikessa. Väitettiin, että kreivin koko suku seisoi tahi kukistuisi sen sormuksen kanssa. Luulenpa, että sormusta pidettiin perkeleen keksimänä, jolla hän tahtoi saattaa ihmisiä häviöön ylpeyden kautta. Vai kuinka, kapteeni? . . . Mutta kuinka

te peräsintä hoidatte? Annatthan tuulen kantaa meitä suoraan Lemetinsaaren matalikolle!

Kapteeni jupisi jotain, jota ei kukaan ymmärtänyt ja käänsi tuuleen päin.

— Olen kuullut jostain taiasta puhuttavan, — sanoi kreivi suuremmalla uteliaisuudella kuin mitä hän tahtoi näyttää — mutta se on haihtunut muististani. Olisitteko kenties te, joka olitte Tukholmassa siihen aikaan kuin setä kuoli, kuullut jotain sormuksen löytäjästä, tai oikeammin sen varastajasta?

— Minulla oli tosiaankin muuta ajattelemista siihen aikaan, kun hollantilaiset kaappasivat komean jyväläivastoni. Muistelen kuitenkin kuulleen, että varas tahi varastetun kalun kätkijä sai rangaistuksensa. Vai kuinka, kapteeni, oletteko te kuullut siitä mitään?

Kapteeni Neptunus ei vastannut, vaan irvisti rumasti. Samassa törmäsi venhe vedenalaiselle karille ja kallistui kyllelleen, mutta ensimmäinen aalto irtautti sen heti taas, sillä nyt oli tultu tiukempaan tuuleen, joka puhalsi Brändön salmen läpi.

— Luovatkaa! — murahti Larsson. — Te pidätte perää kuin närpiöläinen. Ei paljoa puuttunut, ett'emme keikahtaneet kumoon . . . Mutta mistä me puhuimmekaan? Niin, ihmiset sanovat, että kreivin setä presidentti tuon onnenkalun avulla nousi korkeihin virkoihin ja tuli tavattoman rikkaaksi. Ei olisi hulluinta, jos olisi semmoinen haltija aina auttamassa!

— Elkkäämme enää siitä puhuko.

— Suokaa anteeksi, että olen näin rohkea, — jatkoi valtiopäivämies, ja hänen äänensä, joka oli ollut pilkallinen, muuttui yht'äkkiä vakaiseksi. — Siinä on kreiville todistus siitä, mitä laatua se valta on, joka tahtoo asettua kuninkaan ja kansan välille. Teidän isänne isänisä oli talonpojantytären poika, hänestä tuli sitten ratsumies kolmekymmenvuotisessa sodassa; pääsi hän sitten kenraalin arvoon ja nai ruhtinattaren. Sen sijaan, että syyksi tähän olisi sanottu hänen sotilas-onneansa ja kunnan miekkaansa, pisti jonkun narrin päähän puhua onnenkalusta. Ja kuta enemmän ihmiset uskoivat asiaa, sitä köpeämmäksi suku kävi tuosta suuresta onnestaan, jota sanottiin Luojan teoksi, vaikka minä yksinkertaisuudessaani pidän Belseubia sen onnen seppänä.

— Olkaa hyvä ja puhukaa *omista* asioistanne, vastasi Bertelsköld ylpeästi.

— Ei, suokaa anteeksi, minä olen sanonut isällemme ja isänisällemme totuuden, ja minä aion puhua suuni puhtaaksi teillekin. Minä luulen kreiviä ylipäänsä kelpo mieheksi, ja joll'ette olisi vihamieheni, te kenties olisitte ystäväni. Mutta niinkuin kaikkien vertaistenne, niin on teidänkin pääanne ylpeydestä vähän pyörällä, ja Jumala teitä armahtakoon, jos joskus saatte sormuksen takaisin, sillä silloin käy teidän niinkuin kaikkien muidenkin. Minun mielestäni olisi se hyvä teko, jos teidät ijäksi päiväksi pelastettaisiin joutumasta tuon lemmon pahuksen valtaan.

— En ymmärrä teidän tarkoitustanne, — vastasi Bertelsköld. — Jos loukatakseenne minua ja sukuani häväistäksenne olette kutsunut minut tänä päivänä seuraanne, niin olisi paremmin sopinut harmaille hiuksillenne, ett'ette pakotaisi minua . . .

— Mihinkä?

— Sanomaan teille jotain, josta vanhan miehen pitäisi olla paremmin selvillä kuin minun. Ylpeydestä ei yhden kansanluokan tulisi koskaan toistaan syyttää. Se saattaa asua kerjäläisenkin ryysyjen alla; se saattaa paisua sangen korkealle porvarinkin kultavuorisen takin alla!

Larsson naurahti. — Siitä emme huoli väitellä, — sanoi hän kylmästi. — Tahdoin kysyä teiltä, ettekö sanoisi sitä, joka pelastaisi teidät tuosta onnettomasta ylpeyden hengestä kuninkaan sormuksessa, teidän ja sukunne hyväntekijäksi?

— Minä vastaisin hänelle: hoitakaa omia asioitanne elkkääkä sekautuko siihen, mikä ei teihin koske.

— Vai niin, vai niin; no, elkkäämme siitä enää puhuko. Tiedättekö, herra kreivi, että tässä on syvin paikka koko satamassa; vettä luulisin olevan kolmekymmentä sylvä. Meren syvyydeksi se ei ole paljo, mutta matalalle rannikolle, niinkuin meidän on, se kyllä riittää. Se mikä tässä mereen putoaa, se ei tule ihmisten ilmoille ennen kuin tuomiopäivänä . . . Ohjatkaa oikeaa suuntaa te siellä peräsimessä; ettekö näe, että purjeet lepattavat?

Bertelsköld ei vastannut.

Larsson nousi nyt venheen peräistuimelta seisomaan ja piti jotain himmeästi kiiltävää esinettä peukalon ja keskisor-

Waasan satamassa.

men välissä. — Tahtoisinpa tietää, sanoi hän, — kenellä olisi halua hakea merenpohjasta sitä, jota nyt pidän kädessäni.

Tuskin oli hän saanut nämä sanat sanotuksi, kun kapteeni Gast hurjimman raivon vallassa karkasi hänen kimppuunsa ja koki riuhtaista esinettä hänen kädestään. Hurja painiskelu syntyi. Peräsimetön venhe nousi tuulta vasten ja alkoi peräytyä. Paitsi perässä olevaa kolmea henkilöä oli keulassa kaksi matruusia. Nämä eivät liikahtaneet paikaltaan luultavasti sentähden, että Toivon laivaväki oli varmasti vakuutettu siitä, että se, joka koski kapteeni Gastiin, armotta oli kuoleman oma.

Mutta kapteenipa sai toisen vastustajan, joka ei ollutkaan löyhäkätinen. Bertelsköld heittäysi nyt vuorostaan Gastin kimppuun ja tempasi hänet pois, niin että leveät olkapäät rutisivat. Nähdessään joutuvansa allekynsin, koetti Gast syöstä itsensä ja Larssonin yhtä haavaa mereen. Vanhus olisi ollut hukassa, ell'ei Bertelsköldin väkevä käsi juuri Larssonin kaatuessa olisi temmannut häntä takaisin kallistuvaan venheeseen. Eikä kestänyt kauvan, ennenkun kapteeni makasi mihinkään kykenemättömänä venheen pohjalla, kädet selän taa sidottuina jollain köyden päällä. Venhe ajeli maihin ja matruusit eivät liikahtaneet.

— Tiukottakaa purjenuora, koirat! Kreivi tarttuu peräsimeen! komensi Larsson ihmeteltävän kylmäverisesti.

Venhe nousi taas tuuleen päin ja läheni samaa paikkaa, missä taistelu oli alkanut. Nyt nousi vanhus taas peräistuimelta seisomaan.

— Te teitte hyvän tempauksen vast'ikään, kreivi Bertelsköld, — sanoi hän, — ja minä olen osoittava kiitollisuuteni siitä. Me olemme nyt taas kolmenkymmenen sylen syvällä vedellä, ja se jo riittänee. Katsokaa nyt — ja te myöskin, te vanha ahma siellä venheen pohjassa! Näettekö, mitä minulla on kädessäni? Piu — nyt se on siellä, iäti haudattuna meren syvyyteen?

Kuului ääni niinkuin viulunkielen hiljainen näppäys, heikko, mutta selvä, kun tuo nakattu esine vajosi vedenpinnan alle.

— Mikä se oli? — huudahti Bertelsköld.

— Se oli kuninkaan sormus, — vastasi Larsson kylmästi.

— Mitä olette tehnyt! Tuollako lailla palkitsette minua siitä, että henkenne pelastin!

— Niin, — vastasi valtiopäivämies, — ja minä ajattelen, että huonommasti kuin minä on moni mies palkinnut pelastajansa. Nyt olemme kuitit. Kuulkaa minua! Minä otan taivaan ja maan todistajakseni tähän: *Niin totta kuin tuo sormus ei ikänä enää näe päivän valkeutta, niin totta ei myöskään minkäänlaista liittoa tule toimeen Larssonien ja Bertelsköldien kesken ikuisiin aikoihin asti.* — Me voimme nyt palata kaupunkiin takaisin. Pysy siellä, katala vaskipalanan, joka olet ollut syynä niin monen ihmisen ajalliseen ja ijankaikkiseen turmioon! Pysy siellä, sinä perkeleen kilokalu, tuomiopäivään asti, ja kammokoot kalatkin meressä sitä paikkaa, jossa kirottu pahuutesi on hiekkaan haudattuna!

26. Lisätietoja kuninkaan seurueesta ja matkasta.

yöhästyneet olivat nuo suuret sukupäivälliset Larssonin talossa toista tuntia isäntää odottaessa; liikkiö oli kuivanut, naurispaistikkaat liiaksi ruskettuneet, vasikanpaisti oli pohjaan palanut, liemi jähmettynyt ja leivokset jo kauvan seisoneet juhlallisesti rivitettyinä isolle hopealautaselle. Kaikki olivat kummastelleet, mitkä tähdeliset asiat olivat pakoittaneet van-

han valtiopäivämiehen tällaisena juhlapäivänä ja juuri ennen päivällistä satamaan lähtemään. Vihdoin palasi hän väsyneempänä kuin hän tahtoi näyttää olevansa. Se, mitä Brandön satamassa oli tapahtunut, pysyi salaisuutena. Matruusit olivat saaneet rahaa pitääkseen suunsa kiinni, ja kapteeni

Gast oli taas heti maihin laskettua päästetty irti ja edesvastuun uhalla käsketty lähtemään tiehensä kaupungista.

Tuon ison pöydän ympärille keräytyi nyt suku kolmeen osaan: ensiksi vanhemmat ja arvokkaammat, sitten nuoremmat, lopuksi lapset ja palkkaväki. Kunniaistuimella istui vanha perheenisä, oikealla puolen häntä pojat vaimoinensa, vasemmalla tytär Ester sulhasensa kanssa ja veljentytär Maria; sitten muut ijän ja arvon mukaan. Toinen poika, pastori Bertel, siunasi ruoan, kaikki söivät hyvällä ruokahalulla, joka oli odottaessa yhä kasvanut, ja lopuksi veisattiin kiitosvirsi.

Kun tämä oli toimitettu, lähti perheenisä päivällislevolle, sillä aikaa kuin vieraat hajausivat sinne tänne katselemaan valmistuksia kuninkaan kunniaksi.

Eikä viipynytäkään kauvan, ennenkun airueita alkoi yksi toisensa perästä ilmaantua. Hovimestari Åberg, keittiömestari Björck, hovileipuri Kammecker, hovikyyppari Laurent ja pääkokit Severin ja Arelius palvelijoineen *) olivat saapuneet jo aamupäivällä kuninkaan keittokalujen kanssa ja herättivät tärkeäntähdellisillä hankkeillaan koko kaupungin huomion. Kuninkaallisessa matkaohjelmassa oli näet määrättyä, että hänen majasteettinsa levähtäisi yhden päivän Waasassa matkan vaihoista, ja koska maan isä ei halveksinut hyviä ruokia, niin oli kaupungin hellänä huolena ollut kaikkien niiden tarpeiden hankkiminen, jotka se suinkin vaan voi hankkia. Jo keväästä asti oli sentähden vasikoita, porsaita, hania, jopa kalkkunakukkojakin maaherran asunnossa hoidettu mitä huolellisimmin ja olivat ne nyt valmiit uhraamaan henkensä kuninkaan ja isänmaan hyväksi. Huolta oli pidetty maidosta mitä oivallisimmasta ja kermasta kaikkein sakeimmasta, mitä vaan kaupungin lehmistä suinkin oli saatavana, sillä nämä ymmärtäväiset Waasan porvarit osasivat jo silloin niinkuin paljoa myöhempinäkin aikoina voitollisen kaupan ohessa harjoittaa myöskin tuottavaa maanviljelystä. Silloin, niinkuin uudemminakin aikoina, nähtiin nimittäin laumottain hyvinvoipia lemiä aamuin ja illoin vaeltavan pitkin kaupungin kätuja kesälaitumilleen ja sieltä takaisin (joka vaellus tätä

*) Kellarirenki Hornay, teurastajarenki Ekerman y. m. Waasassa säilytetään vielä täydellinen luettelo kuningas Aadolf Fredrikin seurueesta tässä merkillisessä tilaisuudessa. Koko seurue nousi Suomessa matkustettaessa 78 henkeen, mutta eivät ne kaikki olleet mukana Waasassa.

nykyä katujen siisteyden vuoksi tapahtuu syrjäiteitä). Heinän-teko, joka juuri sattui tähän aikaan vuodesta, oli täällä siitä syystä yhtä tärkeä aika kuin maaseuduillakin kaupungin ympäristössä. Paitse näitä kestityksiä oli pidetty siitakin huolta, että voitiin tarjota verestä pinaattia ja muita ruokakasvia, ja koko valoisan Heinäkuun yön oli lähimpäin kylään nuoriso ollut muraimia ja mansikoita poimimassa, voidakseen tarjota valtakunnan majesteetille jotain oikein makeata maan tuotteista. Nämä kaikki tuotiin nyt noiden ylhäisten kokkien käytettäväksi, ja nämä mahtavat herrat, jotka rehentelivät hienoissa valkoisissa esiliinoissaan, näkivät joskus hyväksi päättään nyökäyttäen ilmaista armollisen mielihyvänsä näiden kunnan ihmisten alamaisesta innosta.

Paitsi kreivi Bertelsköldiä, joka oli tullut maaherran kanssa, saapui myöhemmin päivällä hovimestari vapaaherra Forssner, översti vapaaherra Kaarle Adlerfelt, vänrikki parooni Löwenhjelm y. m. herroja ja muutamia kuninkaallisia lakeijoita. Jokaiselle vaunulle, mikä tuli näkyviin Runsarin kylän luona, jossa ensimmäinen iso kunniaportti upeili päivänpaisteessa, huusi kansa, joka seiso i juhlaatteissaan tiheissä laumoissa tien syrjillä, hurraata, ja useat kiipesivät aidoille kylästä alkaen aina kaupungin etelätulliin asti. Joka kerta vastasivat herrat ja lakeijat armollisesti hymyillen, ja joka kerta huomasi väestö pettyneensä toiveissaan. Joukossa oli kärjäkirjureita, merimiehiä ja muita perin viisaita politikoitsijoita, jotka olivat käyneet Tukholmassa ja tiesivät, miten asiat olivat. Nämä osoittelivat kansalle, mitkä noista saapuvista herroista katsottiin Hatuiksi ja mitkä olivat tunnetut Mysyiksi valtiollisissa mielipiteissään. Nyt oli useilla miehenpuolisilla katselijoilla päässä lasihelmillä ja kukonsulilla koristetut myssyt; toisilla taas oli päivän kunniaksi hatut paikkakunnan tekoa päässään. Kun nyt väkijoukko oli hurrannut kuninkaalle, mutta huomasi pettyneensä, ryhtyivät he kujeillessaan siihen sukkelaan ilveilyyn, että aina kun Hattu ajoi sivu, nakattiin paljaita myssyjä ilmaan, mutta joka kerta kun Myssy ajoi esiin, lensivät hatut taivasta kohden. Ja tämä oli kansasta sanomattoman hauskaa. Nekin, jotka eivät tienneet tarkoitusta, seurasivat iloissaan annettua esimerkkiä, ja oli siinä melua ja riemua, joka tietysti selitettiin alamaisen ilon ilmaukseksi. Valtiollisella taivaanrannalla vaeltavat pil-

venkuvat kuvastuivat tällä tavoin niinkuin haihtuvat revontulet aina ylös pohjolan kaukaisiin maihin.

Kuningas itse . . . mutta suotakoon meille anteeksi, jos vielä panemme tähän seuraavan runollisen kertomuksen hänen matkustuksestaan Suomen rajain sisällä *).

»Nyt Degerby, Sottunga ¹⁾ Korpokin ²⁾
Tervehtivät kuningastansa
Ja taivasta kiittävät lapsetkin,
Kun voideltu on heidän kanssa.
Ja Hankoniem', Barösund, Porkkala ³⁾ kanss'
Ja Wiapor' ⁴⁾ kiitosta kantaa
Uroolle, kun vaatimattomuudessans'
Hän hyveelle palkan antaa.

Nyt sankari saapuvi Helsinkiin ⁵⁾
Ja Ahdille hyvästin jättää,
Joka vienoin ja hirsykyvin lainehin
On tarjonnut auttavaa kättä.
Ja tuskinpa AADOLF nousnut on maall'.
Kun onnentoivotus raikuu;
Osoittaen nöyryyttä kuninkaall'
Nyt riemusta kaupunki kaikuu.

— — — — —
»Näin Suomen kansa se tervehtelee
Alamaisin häntä nyt mielin.
Tuskin hän rannalle astahtanee,
Kun kiittävi häntä se kielin.
Täältä' urho nyt lähtevi katelemaan
Linnaa, jonka nim' on ULRIIKKA ⁶⁾,
Monta muutakin varustust' ihaillemaan ⁷⁾
Josta kertoa tässä' olis liikaa.

*) Sen nimi on suomennettuna: »Kuninkaan Onnellinen Matka Tukholmasta Ahvenan Meren yli, Uudenmaan, Hämeenlinnan, Turun ja Porin läänien, sekä Pohjan- ja Länsipohjanmaan, Ångermanlannin, Medelpadin, Helsingē-, Gestrike- ja Uplannin kautta Drottningholmaan. Alettu 12 päivänä Kesäkuuta, päättynyt 10 päivänä Elokuuta 1752. Sepittänyt Hjalmar. Lauletaan kuin: Rest hafver jag öfver vatten j. n. e. Tukholmassa, painettu P. J. Nyströmin kirjapainossa 1752.« Nämä nyt ylen harvinaiset laulut, joista kaksi värssyä jo tätä ennen on tähän kirjaan otettu, olivat Välskärille tuntemattomat, mutta säilytetään Suomen yliopiston kirjastossa jälkimaailman mielen ylennykseksi.

Juhannusta riemulla vietetähän,
 Rukoillen vanhat ja nuoret,
 Ja tyytyvän AADOLF nähdähän
 Ja katsovan Brobergin vuoret ⁸⁾,
 Jo Porvookin viimein nyt kunnian saa ⁹⁾
 Hyvällä armasta isää,
 Kuin David hän templihin kohoaa
 Rukoillen Luojalta voimia lisää ¹⁰⁾.

Kiväärien, kanuunain paukkuessa
 Hän eelleen täältä nyt kulkee
 Ja auringon ihanan paistaessa
 Hänet LOVIISA ¹¹⁾ syliinsä sulkee.
 Se kaupunki kunnian suuren saa
 Häntä nyt kaukana kulkeissansa
 Kuningattarestansa muistuttaa,
 Tuosta viisaasta aikehissansa.

Nyt Ahvenkoskelle ¹²⁾ matkustelee
 Urho, raja joss' on Suomalaisten,
 Ja täälläkös riemu nyt kajahtelee ¹³⁾
 Kuin kiljuna Novgrodilaisten!
 Siell' armasta isäänsä ihaillen
 Nyt katsomaan rientävi kansa.
 Hän holhovi Suomea suojellen,
 Ain' pitäen muistossansa.

Täältä Hämeemaahan hän retkeilee
 Ja sen linnaa ¹⁴⁾ katsovi kanssa.
 Siell' kursailematta nyt ihmettelee
 Rahvas sulohaltijatansa.
 Ja linnasta paukkuvat laukaukset,
 Kajahuttaen laaksot ja vuoret;
 Kaikkiall' kuuluvat tervehdykset,
 Joita lausuvat vanhat ja nuoret.

Kuin isä kaikkia suosivi hän
 Armolla ja lahjoillansa;
 Lapsill' hyvästin jätettyähän
 Hän Turkuun on aikehissansa.
 Kukkaset tietänsä osoittavat
 Ja keinolla hankitut kuuset,
 Nuoret tien vieressä tanssailevat,
 On hymyssä vanhojen huulet.

Jopa nymfeinkin lauma nyt esiytyy
 Sekä Febus, Mars ja Minerva;
 Ja armoas anoen keräytyy
 Nyt luo talonpoika ja herra.
 Themiskin suullensa viskahtaa
 Rukoillen näköönsä,
 Merkurio mastonsa koristaa
 Hänet rannalla nähdessänsä.

Laukaukset monet paukkuvan sai
 Hän tiellehän kuulla silloin,
 Ja riemusta rintansa sykkivi kai
 Sekä aamusin varhain ja illoin.
 Pian riemu kun ilmahan haihtuvi se,
 Siis siitä nyt vaikenen varmaan,
 Vaan laulan, kuink' ol' rakast' Suomelle,
 Nähdä kuninkaansa armaan.

— — — — —
 Kansa miehissä saapuvi AADOLFIN luo
 Kuin kalat parvissa kevähällä
 Ja onnensa toivotukset se tuo
 Sydämmellä täydellä sykkivällä
 Ja syntymähetkeä LUDVIGIN ⁶⁾
 Se viettävi hartahin mielin,
 Ja terveyttä hälle ja äidillekin
 Rukoilevi kaunihiin kielin.

Alhaisiin ¹⁷⁾ uros nyt matkustelee
 Ja Paskilass' käypi hän; sieltä
 Niinisaloon hän kuljeskelee,
 Ja Kyröhön ¹⁸⁾ poikkeepi tieltä.
 Kankahan ylitse kulkenut kun
 Hän on, jopa Waasaan ¹⁹⁾ hän entää,
 Kansa siell' kokoupi katseluhun
 AADOLFIA vastahan lentää.

Mutta koska lukija lienee saanut jo tarpeeksi, lope-
 tamme toistaiseksi tähän.

¹⁾ 15 p Kesäkuuta. — ²⁾ 16 ja 17. — ³⁾ 18 ja 19. — ⁴⁾ 19 ja
 20. — ⁵⁾ 20. — ⁶⁾ 21 p Kesäkuuta. — ⁷⁾ 23, H. K. M. nimipäivä. —
⁸⁾ 25. — ⁹⁾ 27 — ¹⁰⁾ 28. — ¹¹⁾ 29 ja 30 Kesäk. ja 1 p Heinäk. —
¹²⁾ 3 — ¹³⁾ 4. — ¹⁴⁾ 7. — ¹⁵⁾ 10, — ¹⁶⁾ 13 — ¹⁷⁾ 15. — ¹⁸⁾ 16. — ¹⁹⁾ 18.

27. Kuninkaan tulo ja rovastin puhe.

Kun kansa tällä lailla oli ollut liikkeellä aina varhaisesta aamusta, saapui maan isä, kuningas Aadolf Fredrik, vihdoinkin kello seitsemän ja kahdeksan välillä illalla. Ei mitään oltu laimiinlyöty, että tulo tapahtuisi niin komeasti kuin mahdollista. Kuninkaan rinnalla istuivat neljän hevosen vetämissä komeissa vaunuissa hänen ylhäisyytensä Klaes Ekebladh ja henkilöäkäri Petersen. Lähinnä näiden jälessä ajoi kenraali vapaaherra Ungern Sternberg apulantti Rehausenin kanssa; sitten hovimarsalkka vapaaherra Löwen asessori Schutzenin kanssa ja sitten tulivat muu seurue ja palvelijat: kammaripaashi Tornerhjelm ja kamaripalvelija Bedat, kellarirenkki Hornay ja pyssynviritäjä Asmüs y. m. y. m. joiden merkilliset nimet niinkään ovat jälkimaailmalle säilytetyt *). Maaherra oli hänen majesteettiaan vastassa vähän matkaa kaupungista, sill'aikaa kuin paikakunnan virkamiehet, papisto ja porvaristo seisoivat palavin hatuttomin päin ja selkä koukussa vasta maalatun tulliportin luona, joka oli koristettu Waasan kaupungin kunniarikkaalla ja kuninkaallisella vaakunalla.

Syntyi siitä melu ja hälinä, kun ensiksi nimismies tuli ratsastaen, ajaen kuin luuta väkeä tieltä pois, — kun sitten kuninkaalliset esiratsastajat vaahtoisilla hevosillaan ajoivat esiin täyttä karkua ja kun vaunut viimein näkyivät tien mutkassa Runsarin kylän luona. Kuningas ajatti hiljaa ja nyökäytti päätään joka haaralle. Väestön käytös oli arvokasta. *Nuo* selät eivät olleet tottuneet syvälle kumartamaan. Aadolf Fredrik oli kumminkin todella rakastettu, — rakastettu toivoivan rakkaudella, sillä hän ei ollut vielä tehnyt mitään muuta kuin vastaanottanut kruunun, — mutta tämänkin vuoksi häntä jo suosittiin Pohjanmaalla, jossa oli oltu tyytymättömiä

---

*) Aadolf Fredrik rakasti komeutta matkoillaan. Tessin huomauttaa siitä päiväkirjassaan: »Preussin kuningas Fredrik matkusti, ollen itse kahdeksas, Pyrmontiin; Aadolf Fredrik kulki v. 1761 Lokaan 450 hevosella.

herrojen valtaan ja valtiopäiväriitoihin kuningas Fredrik vainajan aikana.

— Katsokaapa, kuinka armollisen näköinen hän on! — hälisi väkijoukko.

— Ja noin hiljainen! Eikä ylpeämpi kuin muutkaan kristilliset ihmiset! — arvelivat toiset.

— Jumala armahtakoon, luulenpa, että hän tervehtii minua; mahtaneeko hän tuntea minua? — huudahti kestikievarin emäntä Martoisista suuresti hämmästyksissään ja hyvillään, seisossaan uudessa tärkätysssä kamlottihameessaan kuin vehnäpulla reikäleipäin keskessä.

— Suunne kiinni! — murahti eräs ryysyinen kerjäläinen, vanha karoliini Wöyristä, ja kääntyi päin. On noita nyt ennenkin kuninkaita nähty! Kuninkaan pitää olla ylpeän ja kopean. Valtakunnan majesteetilla pitää olla käsivarret kuin rautakangit ja hänen pitää osata iskeä. Ja ratsastaa hänen pitää, niin että kivët kipenöivät; eikä istua noin kuin villasäkki pehmeillä vaununtyynyillä! Toinen tarmo oli Kaarle kuninkaassa! — Ja samalla kohotti hän repaleista hattuaan.

— Mutta katsokaapa, kuinka maaherra kumartele! — kuiskailivat taas toiset. — Voi hyväinen aika, kuinka notkeaselkäisiä ne nyt ovat, nuo kopeat herrat, jotka muuten niin isosti pöyhkeilevät muille kunniallisille ihmisille! — Ja kansa hurraisi kahta kiiyaemmin maaherran kumarruksille.

Vaivoin saatiin nämä riemun osoitukset vaikenemaan, sillä syynä siihen, minkä tähden kuninkaalliset vaunut pysähtyivät tullin luona, oli se alamainen puhe, jonka kirkkoherra maisteri Claudius Hedman — vanha hovimies ja tätä ennen kappalainen Klaran kirkossa Tukholmassa — oli tähän tilaisuuteen valmistanut. Onneton kuningas, nuo ylenmäärin makeat ja imartelevat sekä suorasanaiset että runomittaan sepitettyt puheet olivat vainonneet häntä pahemmin kuin hytetyiset aina siitä asti kuin hän astui jalallaan Suomeen. Nyt tuli hän Hämeen metsästä, helteisen päivän ajettuaan ja ikävöiden päästäkseen lepoon ja saadakseen vaihettaa pölyiset matkavaatteet silkkivuoriseen yönuttuun, kun taas putosi puhuja hänen eteensä pilvettömältä taivaalta! Raskas kruunu, minkätähden oli sinulla monien piikkiesi seassa vielä kaunopuheliaisuuden ruusujakin kätkettynä!

— Vaikka *) — sanoi puhuja, — lauhkeamman tivaan alla syntyneen tulen-ottavan älyn ja enemmän siistityn pään kuin kylmältä pohjolta käy odottaminen, tulisi olla tässä korkeassa tilassa sen harvinaisen ilon tulkitsijana, joka teidän kuninkaallisen majesteettinne — (syvä kumarrus) — tänne kokoontuneilla kaikkein nöyrimmillä, papistoon kuuluvilla alamaisilla on; niin rohkenen kumminkin syvimmässä alamaisuudessa teidän kuninkaallisen majesteettinne eteen — (uusi kumarrus) — minä halvin pappismies minun ja minun kanssaveljieni uskollisuuden ja alamaisuuden uhrin kanssa teidän majesteettinne armonalttarille tulla — (suorakulmainen kumarrus).

— Suuri kuningas! — jatkoi puhuja — sallikaa, toisen Aleksander Magnus'en tavoin, köyhän alamaisen kantaa esiin kourallinen vettä lahjain ja antimien asemasta!

— Me kiitämme herra rovastia; me tulemme erittäin mielellämme — keskeytti hänet kuningas, joka paljoa ennemmin olisikin ottanut »kourallisen vettä«; mutta puhuja ei hätäytynyt, vaan jatkoi alinomaa kumarrellen:

— Alamaiset ovat saaneet luvan uhrata yksinvaltaiselle hallitukselle — (tässä nykäsi maaherra rovastia kauhtanan helmasta) — sekä kaiken heidän omaisuutensa että myös mikä heistä kaikkein rakkainta oli, minä tarkoitan henkensä. Teidän kuninkaallinen majesteettinne ei rakasta kumpakaan . . .

— En, hyvä herra rovasti . . . puuttui taas kuningas puheeseen, pyyhkäisten hikeä otsaltaan.

— Jonkatähden myöskin alamaisensa yleensä, mutta erittäinkin me papistoon kuuluvaiset, uhraamme itsemme teidän kuninkaalliselle majesteettilenne, niinkuin kalliille Herran voidellulle, kaikesta meidän sydämmestämme.

Kuningas huokasi, luultavasti liikutettuna näin suuresta uhraavaisuudesta.

---

*) Välskäri näkyy tässä käyttäneen puhetta, jonka kappalainen Tunaeus Anundsjössä Ångermanlannissa aikoi pitää hänen majesteettinsä matkustaessa sen kautta ja joka on otettuna »Lärda Tidningariin» vuodelta 1752, n:ro 100. Olisi ehkä liika rohkeata väittää, että arvoisan rovasti Hedmanin sanat sattuivat aivan samoin, mutta luultavaa kuitenkin on, että ne kirjaimen ja hengen puolesta sointuivat hyvinkin hyvästi yhteen tämän mainitun puheen kanssa, joka on oikea loistonäyte sen ajan alamaisesta kaunopuhelaisuudesta.

— Ei ikänä, — jatkoi puhuja, — ei ikänä osannut Orpheus niin hyvin soittaa kanneltaan, ett'emme me vielä heleämmin äänin yhtyisi alamaisuuttamme osottamalla maan sanomattoman hartaihin ilon osoituksiin.

— Suokoon luoja, että ne todella olisivat *sanomattoman* hartaita! — kuiskasi hänen ylhäisyytensä Ekebladh vierustoverinsa tohtorin korvaan, mutta puhuja jatkoi:

— Pakanallinen Diogenes rakastakoon vaan auringon paistetta enemmän kuin Aleksanteri Suuren varjoa. Me emme ainoastaan iloitse teidän kuninkaallisen majesteettinne armonsäteistä, vaan rukoilemme meillemme myös sitä korkeata etua, että rauhan levossa saisimme kuin lapset nauttia armollista suojaa teidän kuninkaallisen majesteettinne, meidän maanisämme avarassa varjossa . . .

— Herran tähden, ei mitään viittauksia hänen majesteettinsa lihavuuteen! — kuiskasi maaherra, joka huomasi kuninkaan alkavan kyllästyä. Puhuja jatkoi yhtäkaikki uupumatta ja lausui soveliaalla kumarruksella sen toivomuksen, ett'ei ainoastaan kuninkaallisen majesteetin terveydentila olisi hänen matkansa jälkeen hyvä, vaan myös koko kuninkaallinen huone ja meidän kaikkein armollisin kuningattaremme siunatussa tilassa; verraten kuninkaallista majesteettia sydänyön aurinkoon Torniossa, ja — niin totta kuin on päivä, vaikka aurinko ei aina ole näkyvässä ja vaikuttamassa, niin totta elämme me siinä epäilemättömässä toivossa, että teidän kuninkaallinen majesteettinne ei koskaan väsy antamasta korkean suosionsa ja korkeimmasti syntyperäisen kuninkaallisen armonsa heloittaa . . .

Rauskis! Samassa romahti lahonut lauta-aita tullihuoneen luona maahan niiden monien katselijain ja kuuntelijain painosta, joita puheen aikana oli kiivennyt sen päälle yhä useampia kuningasta näkemään ja jotka nyt äkkiarvaamatta tulivat hänen majesteetilleen esitetyiksi mitä oudoimmissa ja kaikkia hovitapoja vastaan sotivissa asennoissa.

— Onko kukaan haavoitettu? — kysyi hetikohta hyväsydäminen kuningas, samalla kuin hevokset riuhtasivat vauvoja ja kaupungin poliisi, s. o. viskaali, yksi kaupunginpalvelija ja kaksi palovartijaa kiiruhtivat apuun.

— Se oli vaan pieni kuperkeikka, teidän majesteettinne, — vastasi kinnasisti Eerikki Ljung, joka oli istunut ylinnä

lankulla, mutta muita nopeammin oli päässyt jaloilleen ja taas seiso i lakki kädessä, valmiina hurraamaan, vaikkakin kättä vielä pakotti ja ääni oli käheä, hän kun oli kiljunut vuorotain sekä hatuille että myssyille ja majesteetille.

—Tuossahan on minun ylimääräinen hovisorvarini! — huudahti kuningas, joka oli unohtanut nimen, mutta hetikohta tuns i nuo raittiit ja iloiset kasvot.

— Teidän majesteettinne palvelukseksi, — vastasi poika. — Sen verran oli hän hovissa ollessaan jo oppinut sanojansa sovittelemaan.

— Tule luokseni huomenna, minulla on jotain sinulle sanottavaa, — jatkoi kuningas armollisesti ja luontevasti, unohtaen kaikki nuo kankean juhlalliset vastaanottotemput.

Eerikki Ljung kumarsi niin, että hänen pitkä vaalea tukkansa valahti hänen silmilleen.

— Koska siis Waasan kaupungilla on se arvaamaton armo ja onni, että jälleen, puolentoista vuosisadan kuluttua, saa nähdä auringon . . . — alotti hellittämätön puhuja, joka tuosta pitkästä ja koreasta johdannostaan ei vielä ollut ennätänyt päästä varsinaiseen aineesensa.

— Tuhat tulimmaista! sepä oli pitkällinen pimeys! — kuiskasi Ekebladh.

— . . . Auringon, sanon minä, virkistytävillä säteilään valaisevan vanhaa Thulea . . .

— Me kiitämme, me kiitämme, — sanoi kuningas keskeyttäen.

Mutta puhuja ei voinut millään muotoa ottaa omalle tunnolleen sitä, ett'ei hänen majesteettinsa saisi kuulla vielä jäännöstäkin hänen ulkoa luetusta pitkästä, saarnantapaisesta puheestaan. — Koska, — alotti hän jälleen, — aurinko nyt nousee kaikessa ihanuudessaan näiden pohjoisten seutujen yli . . .

— Sehän menee mailleen, hyvä herra rovasti, sehän menee mailleen, ja aika on jo mennä levolle, — kävi taas onneton majesteetti puheeseen.

Maaherra nykäsi puhujaa kauhtanasta.

— Ja koska, — jatkoi itsepäinen puhuja, — koska tähdet samalla kadottavat valonsa ja suloinen kuu sammuttaa lyhtynsä nähdessään Phoibon loistavat vaunut . . .

— Aja! — sanoi kuningas.

Vaunut lähtivät liikkeelle, kaunis puhe hukkui väkijoukon hurraahuutoihin ja siinä seisoi nyt tuo hämmästynyt puhuja, voimatta käsittää, kuinka kuninkaallinen majesteetti oli voinut jättää käyttämättä noin mainiota tilaisuutta kuullakseen puhetta, jota, puhujan mielen mukaan, ei joka päivä tarjottu edes matkusteleville ruhtinaillekaan.

Suurin osa väkijoukosta riensi vaunujen jälessä Korsholmaan, saadakseen, jos mahdollista, nähdä kuninkaan astuvan vaunuista. Toiset taas, joilla ei ollut halua juosta kilpaa, keräytyivät suuresti kummastellen Eerikki Ljungin ympärille, tahtoen välttämättömästi tietää, mitä kuningas oli hänelle sanonut.

— Se ei kuulu teihin, — sanoi Eerikki hämillään.

— Hän sanoi sinua ylimääräiseksi hovisorvarikseen; mitähän hänen majesteettinsa sillä tarkoitti? — kysyi eräs raatimies, joka oli seisonut likellä vaunuja.

— Sanoiko hänen majesteettinsa *hovisorvari*? — kysyi Eerikki ollen kummastuvinaan.

— Sen kuulin omin korvini, — vakuutti raatimies.

— Minusta oli niinkuin hän olisi sanonut *hovikarvari*, — arveli Eerikki.

— Karvari? Niin, niin se olikin. Hovikarvari? Sepä oli merkillistä. Mitä hän sillä tarkoitti?

— Asianlaita on se, — sanoi Eerikki tekeytyen mah-tavaksi, — että satuin asumaan moniaita viikkoja hovin karvarin luona, ja kun kuningas tavallisesti joka kuukausi kävi kahta tuumaa paksummaksi vyötäisiltään, niin oli hänen majesteettinsa tapana aina tuon tuostakin käydä meitä tervehtimässä, antaakseen mittaa uusiin nahkavöihinsä. Sentähden sanoi hän minua ylimääräiseksi hovikarvarikseen.

— Mutta hän käski sinun tulla huomenna luoksensa?

— Sanoiko hän niin?

— Tottahan kuulin sen, kun seisoin juuri hänen vieressään.

— Vai niin, — no, kai on hän taas tullut paria tuumaa paksummaksi pitkiä puheita kuunnellestaan, ja sentähden pitää minun nyt mennä sinne uutta mittaa ottamaan.

Näin sanoen puikahti Eerikki tiehensä.

28. Korsholman vallien luona.

Oli sydänyön aika eräänä Heinäkuun yönä Pohjanmaalla. Pohjolan yön sanoin selittämätön kirkkaus, jota ei voi verrata mihinkään muuhun luonnossa, valaisi heloittaen pienen kaupungin etäämpänä olevat ulapat ja kaukaiset metsät. Keveä sumu kytömailta uiskenteli siellä täällä kuin sumu taivaanrannalla, ja välistä kuului hevosen hirnuntaa, lampaankellon kilinää tai tasaisia aironvetoja jonkun myöhään kotiinsa palaavan kalastajan venheestä.

Kaupungissa ei kumminkaan kaikki ollut niin elotonta kuin olisi voinut luulla. Näillä pohjoismaalaisilla on ihmeteltävä kyky, samoin kuin linnuilla, mukautua valon ja pimeän mukaan. Talven he nukkuvat, kesällä tuskin tiedät, milloin he nukkuvat. Nyt oli sitä paitse kuningas vieraana Waasassa; kukapa silloin tahtoi nukkumalla hukata aikaansa? Paljo ihmisiä oli liikkeellä; mutta niin hiljaa he liikkuiivat kuin olisivat kaikki olleet sukkajalassa. Jos et saanut nähdä majesteettia, niin voitthan toki saada jonkun nauhustetun lakeijan näkyviisi; jos et sitä saanut, niin voit kenties katsoa ällistellä kuninkaallisia vaunuja, tai udella uutisia joltain porvarivartijalta, joka seisoi vahdissa Korsholman portilla. Ja jos siinäkin petyit, niin oli ainakin se lohdutus jällellä, että sait katsella linnan ikkunaruutuja ja tutkiskella, missä seurue oli majoitettuna kaupungissa ja ennen kaikkia ottaa selkoa kuminkaan makuuhuoneen ikkunoista ja odottaa, eikö joku yömyssy sattuisi luomaan varjoansa alaslasketuihin uutimiin.

Kun kesäyön kirkkaus paistaa pohjoisesta, oli eteläpuoli Korsholman valleja pimennossa. Alussa tämä pimento ei estänyt näkemästä ympärillä olevia esineitä, mutta puolilta öin nousi pilviä, ja silloin kävi se synkemmäksi.

Kaksi miestä puheli keskenään likellä vallia. Heidän kasvojaan ei käynyt eroittaminen, mutta äänet olivat tutut. Miehet olivat Pennaksi nimitetty Benjamin Perttilä, ja kapteeni Neptunus Gast.

— Oletteko varma siitä? — sanoi Penna.

— Niin varma kuin että tässä seison ankkurissa, — sanoi kapteeni. Minä lokasin joka sanan huvimajan lautaseinän läpi. He puhuivat kauniisti vanhoista rakkauden-asioistaan. Muukalainen herra vannoi ja vakuutti, että neitsystä piti tulla hänen vaimonsa, ja asia oli järjestettävä jo huomispäivänä, vaikka isäukko olisi kiljuva jalopeura.

— Niinkö sanoivat?

— Totta varmaan sanoivat. Ja kun neitsyt Ester mainitsi jotain siitä, että hänellä oli jo sulhanen entisestään, vastasi herra: minä panen sulhasesi umpi veteen, jossa ei kuu eikä aurinko paista.

— Mikä sen muukalaisen nimi on?

— Nimeä ei ole lokikirjassani vaan kuninkaallista viiriä hän kantaa, sen tiedän. Sentähden on hän niin suurenteleva ja aikoo huomenna purjehtia tiehensä morsiamesi kanssa.

— Ell'ei hän kuuluisi kuninkaan seurueeseen, niin . . .

— No niin, tietysti; sinä pelkää. Jos se olisi joku tavallinen ruuhipekka, ampuisit hänet upoksiin ijäksi päiväksi, mutta koska hän kantaa kuninkaallista viiriä, niin et uskalla edes kantta huuhtoa. Tulee siitä hauska juttu, kun kaikki ihmiset Waasassa sinua sormella osottavat ja sanovat: kas tuossa menee se raukka, joka törmäsi matalalle, kun kreivi vei hänen morsiamensa.

— Kreivi? Onko hän kreivi?

— Mistäpä minä sen tietäisin? Jonkunlainen ylhäisyys hän lienee. Siitä tehdään soma rekilaulu Isossakyrössä:

»Näin, näin minä laivan seilaavan,
Kolme kreiviä laivalla.«

Penna ei virkkanut mitään, — joka oli merkki siitä, että viha jo kuohui hänessä. Hänen oli kovin vaikea päästä vihastumaan, mutta jos hän kerta niin pitkälle pääsi, ei hän määrää tiennytkään. Ja sangen pitkälle oli hän nyt tullut. Hän oli aina aamupäivästä asti ollut samoissa ajatuksissa; nyt ne olivat kuohahtamaisillaan.

— Te valehtelette! Te olette itse kosinut Esteriä, ja sentähden te valehtelette! — jupisi hän hammastensa välitse ja tarttui kapteenia kovasti käsivarteen.

— Minä olen kosinut tytön rahoja, sanoi Neptunus, — ja kuultuani, ett'ei hän mitään saa, helpotin minä köyttä. Ota hänet, kernaasti minulta saat, ja katso, voitko pusertaa äyrinkään painolastia isästä, siitä vanhasta saiturista . . . Mutta niinhän se onkin, olin jo unohtaa, että toinenhan pitääkin komentoa siinä laivassa.

— Jos olisin kahdenkesken sen konnan kanssa! — ärjäsi Penna nyrkkiään puristaen.

— Sanon sinulle jotain, — kuiskasi Gast. — Äsken kuulun kreivin lakeijan sanovan vahdille: herrani ei nuku öillä niinkuin muut ihmiset. Jos hän menee ulos, niin elä ole häntä näkevinäsi.

— Kreivi? Taaskin kreivi!

— No, olkoon sitten parooni, se on minulle sama. Mutta katsopa tuolla . . . kareja kokan edessä! Se on hän, joka tulee tuolla vallilla!

Bertelsköldin pitkä vartalo kuvastui samassa selvästi yöllistä taivasta vasten. Hänelle ei ollut lepoa suotu viimeisten mielenliikutusten jälkeen. Siitä oli jo aikoja kuin hän oli nähnyt valoisan kesäyön, ja täällä ulkona oli niin viileää, niin ihanaa.

— Kuinka monet vuosisadat lienevät tuiskuttaneet luntaan näille valleille? — sanoi hän itsekseen. — Ei sitä kukaan tiedä. Ne menevät kuin lapsuudenmuisto kauvas muinaisuuteen, eikä kukaan tiedä sanoa milloinkaan, ei kukaan mitenkään. Ne ovat yhtä vanhat kuin kristinuskon näillä tienoilla ja ovat aikoinaan suojelleet sen kehtoa. Vanhat valit, — juuri teidän vierellänne minä ensi kerran näin hänet, jonka muistoa en enää voi poistaa mielestäni! Tänään seison täällä minä lyhytaikaisine muistoineni, — eilen seisoivat täällä joku toinen, huomenna taas toinen — kaikki olemme hetken lapsia, mutta te olette vuosisatain!

— Hän lähtee oijustamaan vallin yli Larssonin huvimajalle; hän tietää, kuka siellä odottaa, — kuiskasi kiusaaja vierustoverilleen.

Penna murautti kuin kahlekoira.

— Olisinpa vanha husaari, kyllä minä tietäisin, mitä tekisin, — jatkoi toinen.

Mutta Penna ei tiennyt enää mitä teki. Hän kiipesi vimmoissaan vallille ja seisoivat Bertelsköldin selän takana, ennenkun tämä häntä huomasi.

— Minä opastan sinua huvimajalle! — jupisi hän, ja karkasi samassa niin voimakkaasti luullun vihollisensa päälle, että tämä — ihan valmistumaton kuin oli mokomaan hyökäykseen — tupertui vallilta alas, joka tällä kohdalla oli sangen jyrkkä.

Hiljainen huudahdus kuului alhaalta, ja Penna voi eroittaa kaatuneen, joka nyt makasi lohottujen kivien seassa, joita luultavasti oli sinne täyteen vedetty.

— Joudu, anna hänelle viimeinen isku, niin ei kieliä kantele! — kuiskasi Gast, joka oli hiipinyt hankin vallille.

Penna seisoivat liikkumaton. Hänen vimmansa oli kadonnut hänen kilpailijansa kaatuessa; hänellä oli sekava

aavistus siitä, että hän pikaisuudessaan oli tehnyt tyhmän tekosen, ja hänen luontoperäinen hyvytensä alkoi jälleen päästä voitolle.

Kapteeni Gast puolestaan loi aran silmäyksen maa-herran asunnon ikkunoihin. Ei ole hyvä liian kauvan seista tuulta vasten, ajatteli hän. Tuo kopea herra tuolla alhaalla on saanut maksun aamullisesta tempauksestaan Brändön satamassa. Hän on kosija numero yksi. Vahti pistänee talteensa kosijan numero kaksi. Sitten tulee apen vuoro. Gast ei olekaan vielä se lakastunut nauriin varsi, joksi häntä luulevat. Jos en enää purjehdikaan mieleni mukaan onnen merellä, niin tahdon näyttää heille, että olen vedenalainen riutta, ja he joutuvat haaksirikoon minuun törmätessään. He saavat maksun kaikesta, ja hyvän hyyryn he saavatkin kuninkaan sormuksesta!

Näitä kostotuumia hautoen riensi Gast tiehensä valoisassa yössä, Pennan häntä huomaamatta.

Mutta nyt kuului muutamia sanoja tuolta alhaalta.

— Jos olet rosvo, niin ota kukkaroni, mutta auta minua täältä, sillä minä en pääse liikkumaan! — valitti Bertelsköld.

Penna kuunteli. Hän luuli tuntevansa tuon äänen. Hän seisoi kuin kivettyneenä.

— Pölkkypä! — sanoi taas kaatunut matalalla äänellä, — etkö tiedä, että kuningas nukkuu muutamien askelien päässä täältä. Täytyykö herättää koko linnan väki apua huutamalla?

Penna oli kuullut tarpeeksi. Hän harppasi, niinkuin olisi tuli häntä polttanut, ja hyppäsi yhdellä loikkauksella vallilta alas, samaa tietä, jota hän oli pannut kilpailijansa menemään. Onnistuen paremmin kuin tämä, tuli hän jokseenkin eheänä alas eikä huomannut edes sitäkään, että hän nyrjäytti jalkansa ja sai pari mustelmaa polviinsa. Tuskin oli hän tullut alas, kun hän heittäysi kaatuneen päälle ja alkoi täyttää kurkkua ulvoa.

— Lurjus, pidätkö suusi kiinni! kuiskasi Bertelsköld, joka luuli yhtyneensä hulluun ihmiseen, joka panisi koko linnan väen liikkeelle.

Mutta Penna ulvoi vaan, ja töin tuskin voi kreivi eroittaa muutamia katkonaisia sanoja: — Minun oma isäntäni! Minun rakas herrani! . . .

Korsholman vallien luona.

Pilvet olivat tällä aikaa kevenneet, eikä pimeys enää ollut niin synkkä. Suureksi ihmeekseen tunsivat Bertelsköld miehen vanhaksi palvelijakseen, jota hän ei ollut nähnyt kahteen-toista vuoteen. — Sinäkö, Istvan, olet täällä? — sanoi hän. — Ajaako sinua painajainen, kun heität minut vallilta alas?

— Kun olisin tiennyt teidän siinä olevan! — ulvoi Penna taas nyhkyttäen . . . Lemmon Kasti . . . Koira olen minä, hullu koira, joka olen omaa herraani puraissut! . . . Rakas, armollinen isäntä, elättekö vielä?

— Vaiti, lurjus, niin annan sinulle anteeksi. Olen taittanut jalkani, kenties käsivarteni, enkä pääse liikkumaan. Kanna minut hetikohta huoneeseni; se on linnan sivurakennuksessa, ja kuninkaan henkilääkäri asuu viereisessä huoneessa. Mutta heitä pois, mies, tuo ulvominen, muuten lyön sinulta kädet ja sääret poikki, kun taas pääsen jaloilleni. Meidän täytyy sanoa, että olen vahingossa pudonnut.

Penna oli puoleksi tainnoksissa surusta ja säikähdyksestä. Kuitenkin nosti hän, niin varovasti kuin taisi, rakastetun isäntänsä väkeville karhunkäpälilleen ja vaelsi linnaan, kokien kovin hullunkurisesti niellä nyhkytyksiään, joita ei tahtonut saada millään lailla tukehdutetuiksi.

29. Eerikki Ljung kuninkaan kyökissä.

Eerikki Ljung oli muiden Larssonin talon miespuolisten vierasten kanssa majoitettu isoon tupaan, jonka lattialle oli olkia levitetty. Olilla lepäsi kahdeksan poikaa ja nuorta miestä, kullakin pienoinen villapeitto päällä. Seinään kiinnitetyissä sängyissä, joita aina oli kaksi päällekkäin, makasi kahdeksan vanhempaa henkeä ruovonröyhyillä täytetyillä matrassoilla. Höyhenpolstareita oli yltäkyllin arvokkaampien vierasten varalle.

Nukkuessaan ajatteli Eerikki vaan sitä, että hänen huomenna piti mennä kuninkaan luo. Merkilliseltä tuntui

se hänestä, mutta miksi antaisi hän sen untansa häiritä. Hän oli ollut liikkeellä varhaisesta aamusta ja nukkui sentähden niin raskaasti, että häneen nähden olisi voinut viertää vaikka koko huoneen mereen ja purjehtia sen kanssa Länsipohjanmaalle. — Herätä minut kello kolme, — oli hän sanonut vanhalle Sannalle, joka palveli tupaväkeä ja jolla enemmän kuin kellään muulla oli se linnun luonto, ett'ei kukaan tiennyt, milloin hän kesällä nukkui.

Palovartija oli juuri huutanut nurkassa, kun Sanna suurella vaivalla sai nuoren herran käsiinsä peittojen rykelmästä. — Kello on kolme, — sanoi hän.

Mutta Eerikki käännähti toiselle kylelleen eikä ollut mistään milläänkään.

— Aiotteko nousta? — jatkoi eukko ja pudisteli häntä jalasta.

Mahdotonta saada häntä virkoamaan.

— Kuningas tulee!

Kuin nuoli oli Eerikki jaloillaan. Hänen parhaat vaatteensa, hänen hienoin paitansa tärkättyine kauluksineen ja isän hopeainen kaulahakanen olivat jo valmiina hänen vierellään.

Kymmeniä kertoja oli äiti, joka ei ollut saanut unta silmiinsä koko yönä tätä kuninkaallista armoa ajatellessaan, kysynyt, mitä kuninkaalla mahtoi olla hänelle sanomista, ja kymmeniä kertoja oli Eerikki vakuuttanut, että hän yhtä vähän kuin äitikään voi sitä arvata. — Pahaa se ei voi olla: hän oli iloisen näköinen, — vakuutti Eerikki.

— Et saa unohtaa kutsumasta häntä hänen majestee-tikseen, — varoitti äiti. — Kampaa tukkasi porstuassa, ennenkun menet sisään, ja pyyhi tomu tarkasti saappaistasi. Elä puhu ennen kuin hän kysyy, ja katso häntä suoraan silmiin. Jos hän kysyy sinulta jotain vanhemmistasi, niin sano hänelle, että isäsi palveli Ruotsin kruunua siihen aikaan kuin ei kenelläkään muulla tässä maassa kuin Löfvingillä ja hänellä ollut siihen rohkeutta. Näytä sitten, että voit pitää suusi kiinni, kun uteliaat hovilakeijat kyselevät ja riennä heti kotiin. Varo paidan kaulustaa, pane takki oikein nappiin, eläkä pidä käsiäsi taskussa.

— Hyvästi, nyt en enää jouda! — sanoi Eerikki ja oli jo porstuassa.

— Jumala olkoon kanssasi, lapseni! — huusi huolestunut äiti hänen jälkeensä ja palasi tyttärensä luo, jotka kuningashuolista vapaina nukkuivat luhdissa lähellä tupaa.

Oli neljän aika aamulla, kun Eerikki, kaikilla näillä varoituksilla varustettuna, saapui Korsholman linnaan, peläten, että kuningas kenties jo oli häntä odottanut. Hänen kummastukseksen olivat kaikki muut paitse vahdit vielä sikeässä unessa, ja hänen tahtoessaan mennä sisään, sanottiin portilla seis.

Nyt vasta muisteli Eerikki kuulleensa, ett'ei Aadolf Fredrikin hovissa ollutkaan tapana nousta näin varhain. — Milloin portti avataan? — kysyi hän.

— Odota! — vastattiin.

Ei auttanut muu kuin odottaminen? Hän meni valleille kävelemään ja valleilta niityille. Aamu-aurinko paistoi kirkkaasti metsän yli Veikariin päin, ja kastehelmet kimaltelivat ruohistossa. Vanha rakkaus kasveihin ja kukkiin virkosi Eerikin sydämessä, ja vaikk'ei ollutkaan enää paljoa oppimista tuossa satoja kertoja tutkitussa seudussa, lähti hän kuitenkin tutkimaan kasveja vallien ympärillä. Ei kestänyt kauvan, ennenkun kaikki Hammarbyn iloiset muistot taas virkosivat eloon. — Jos minulla nyt olisi Eriika Lindelia täällä, — ajatteli hän itseksään, — niin tutkisimme tämän anhyllis-kasvin arkkiaatterin suurennuslasilla . . . Kukahan nyt auttanees häntä kirjoittamaan nimiä kasvien puikkoihin, kuka puristamaan kasveja ja selittämään Pliniota? Kai tekee sen Kaarle . . . Kaarle Linnaeus pieni, eroitukseksi suuresta, — lisäsi hän kaipun ja mustasukkaisuuden sekaisella huokauksella.

— Hyvä on, ett'ei kukaan tiedä, minkätähden nimeni on Ljung! — ajatteli hän heti sen jälkeen. — Entä jos lähettäisin Eriikalle *linnaean* Waasasta, puristettuna yhteen jonkun hienon *erica vulgariksen* kanssa? Senpä teenkin. Molempia lajia kasvaa tuolla männikkömäellä.

Tuumasta toimeen. Eerikki meni männikkömäelle Kle-metsön puolelle ja oli pian kiintynyt kasviopillisiin tutkimuksiinsa niin, että unohti sekä kuninkaan että kaikki äidilliset neuvot. Jo viimein kuuli hän tornikellon lyövän. Hän luki lyönnit. Kello oli kahdeksan.

— Kuningas on odottanut minua! — ajatteli hän säpsähtäen. Hän juoksi läpi pensaiden ja risukoiden ja oli kohta linnan portilla.

Nyt pääsi hän sisään. Kaikki olivat nyt liikkeellä. Ajutantteja ja hovimestareita, kokkeja ja palvelijoita juoksenteli huiskin haiskin, ja Waasan porvaristo antoi alamaisuudessa kysyä, milloin hänen majesteettinsa näkisi hyväksi laskea heidät puheillensa. Mutta hänen majesteettinsa ei ollut vielä noussut ylös, ainakaan ei ollut hän vielä pukeutunut. Porvaristo käskettiin tulemaan kello kymmenen aikoina. Töin tuskin pääsi Eerikki puhuttelemaan ensin erästä kamaripalvelijaa, sitten hovimarsalkkaa parooni Löveniä, jolle ilmoitti, että hänen majasteettinsa oli käskenyt hänet tänne. Hän sai käskyn odottaa tuolla alhaalla, kunnes häntä kutsuttaisiin.

Minne hän menisi? Huoneet ja porstuat, vieläpä pihakin, olivat täynnä väkeä. Eerikki meni kyökin nurkkaan seisomaan.

Tämä tärkeä osa linnaa ja maaherran asuntoa oli tätä tilaisuutta varten laajennettu yhdellä tai kahdella viereisellä huoneella, ja kaikissa oli kova kiire. Vaikka suurin osa seuruetta asui kaupungissa, oli mestarikokeilla ja pöydänkattajilla täysin tekemistä, sillä paitse aamiaishommia täytyi jo pitää huolta päivällisistäkin, joihin kaupungin virkamiehet ja etevimmät porvarit olivat käsketyt. Kaikki olivat sentähden liikkeessä, arvokkaalla tavalla ylläpitääkseen kuninkaallisen pöydän arvoa, ja meren, metsän ja karjan parhaat ja tuoreimmat antimet kerättiin nyt kyökkeihin ja kellareihin asianomaisesti tarkastettaviksi, valikoitaviksi ja valmistettaviksi.

Eerikin sisääntullessa oli kyökissä täysi kapina. Paha ennustava sisällinen sota oli syttymässä kyökkimestari Björckin ja mestarikokki Areliuksen välillä. Syynä oli se, että viimemainittu alhaisempi virkamies oli ollut niin kuulumattoman rohkea, että oli tehnyt muutoksen korkeiden asianomaisten vahvistamassa ja niin muodoin peruuttamattomasti voimassa olevassa kuninkaallisessa ruokalistassa. Björck toi esiin kumoamattomia todistuksia siihen, että tässä tärkeässä asiakirjassa, jonka hovimestari Åberg oli allekirjoittanut, oli selvin sanoin kirjoitettuna: uunissa paistettua haukia. Ja kuitenkin oli Arelius ollut kyllin rohkea tahtokseen tehdä siitä mureketta!

Puolustukseksseen muistutti mestarikokki, joka nähtävästi oli loukkautunut, että hän oli palvellut jo viisikolmatta vuotta kuninkaallisessa kyökissä. Kuningas Fredrik vainaja, jonka makuaisti oli erinomaisen tarkka ja joka kieltämättä ymmärsi nämä tämmöiset asiat, oli usein kiitellyt hänen kalaruokiaan, ja mitä uunissa paistettuun haukiin tuli, luuli hän kykenevänsä kilpailemaan kyökkimestarin itsensä kanssa sitä valmistessaan. — Mutta, jatkoi hän, — minä otan Ruotsin valtakunnan todistajaksi siihen, kuinka sopivaa mahtanee olla panna kuninkaan pöytään tuommoisia viiden tai kuuden naulan painoisia haukia uunissa paistettuina! Sen sijaan, että taitoani pilkataan, tulisi minua polvillaan kiittää siitä, että olen pelastanut kuninkaallisen majesteetin ja valtakunnan arvon ja laatinut murekkeen, joka ei voi muuta kuin herättää asiantuntijain suurinta ihastusta!

— En epäile mestarikokin erinomaista taitoa kalamurekkeen valmistamisessa, jota syödään kaikissa talonpoikaishäissäkin, — vastasi kyökkimestari vähän pilkallisesti. — Mutta koska ei käy kieltäminen, että uunissa paistettua haukia on käsketty valmistaa päivälliseksi, lienee mestarikokin alamainen velvollisuus mukautua hänen majesteettinsa armollisen määräyksen mukaan. Sentähden saan velvoittaa mestarikokin ehdottomasti ottamaan sanotunlainen hauki valmistettavaksensa.

— Mutta silmästänikö minä sen hauvin nyt kaivan, tässä katalassa kaupungissa ei ole isompia, ja suuremmat ovat jo hienoiksi hakatut! — huudahti mestarikokki tuskissaan.

— Se on mestarikokin oma asia, — sanoi kyökkimestari esimiehen komentavalla äänellä. — Hauki on kokonaisena esiin kannettava, vaikka ei olisi Hollannin silliä isompi.

— Olkoon minun puolestani vaikka sären kokoinen, — jupisi mestarikokki ja syöksyi ulos tarkastamaan vielä kerran kaikkia kalastajaveneitä.

— Mitä sinä täällä teet? Miksi seisot tiellä? — kysyi kyökkimestari mahtavasti Eerikki Ljungilta.

— Hänen majesteettinsa on armossa käsenyt minun odottaa puheille pääsyä, — vastasi Eerikki.

— Se on toinen asia, — vastasi tuo mahtava mies leppeämmällä äänellä. — Istu, jos sinulla lie tuolia muassasi.

— Kiitän, saatan minä seisotakin, — sanoi Eerikki.

Kohta sen jälkeen aukeni ovi, ja mestarikokki astui riemuiten sisään, mukanaan eräs vanha kalastaja, Lauri eli Laurikainen, tuo vanha tuttavamme, joka nyt harjoitti tätä elinkeinoa ja kantoi jotain kammoittavaa otusta selässään.

— Mikä se on? — tiuskasi kyökkimestari.

— Se on hauki, — vastasi mestarikokki.

Ja haukihan se olikin, mutta haikalaksi sitä olisi saattanut luulla. Se oli niin pitkä, että kun pää julmasti ammotti miehen olan yli, laahasi pyrstö pitkin lattiaa. Ei

mikään puntari ottanut sitä nokkaansa. Se punnittiin vaa'lla, ja painot osoittivat kolmea leiviskää ja kuutta naulaa. Semoista haukia sopi kuninkaalle tarjota! Waasan kaupungin ja mestarikokki Areliuksen kunnia oli pelastettu.

— No, perkatkaa ja paistakaa se, niinkuin mestarikokki hyväksi näkee, mutta minun väkeni ei siihen jouda, — sanoi kyökkimestari äreästi.

Arelius kävi kohta työhön käsiksi. — Joku tulkkoon tänne, — huusi hän, — samalla kuin kalastajan avulla veti hirviön takapihalle ja laski sen laudalle.

Eerikillä oli aikaa ja hän seurasi mukana. Ei koskaan ollut hän nähnyt mokomaa veden venkaletta. Sen kitä oli niin suuri, että se olisi voinut hoklaista kahlekoiran; lujat hampaat ja halkinainen pyrstö osoittivat, että se oli ollut monessa ottelussa. Yksitoista koukkua ja puolen leiviskän hauki löytyi vatsasta sitä perattaessa; vähintään yksitoista kertaa oli se siis elämänsä aikana, joka oli arvattava vähintään kahdeksaksikymmeneksi vuodeksi, pelastunut, kunnes kahdennellatoista kertaa yhtyi koukkuun, jota oli mahdoton katkaista.

Mutta paitse yhtätoista koukkua oli hauin vatsassa vielä pieni esine, jonka mestarikokki pudotti maahan siitä välittämättä. Eerikki otti sen ja pyyhki sitä. Se oli pieni ja himmeästi loistava sormus.

— Katsokaapa, — sanoi hän mestarikokille, — hauin vatsassa oli sormus.

Mestarikokki katseli sitä. — Vaskipalanenhan tuo vaan on, — sanoi hän ja nakkasi sen ylenkatseellisesti luotansa.

— Saanko pitää sen? — kysyi Eerikki.

— Pidä hyvänäsi, — nauroi kokki. — Mutta mistä Lauri sai tämän hirveän hauin?

— Brändön salmesta, — vastasi kalastaja.

30. Auringon paistetta pilvien lomasta.

Sill'aikaa kuin Eerikki Ljung näin odottamatta tuli saamaan tuon »vaskipalasen«, jota mestarikokki Arelius ei katsonut arvonsa sallivan ottaa edes maasta ylös, oli eräs toinen taittunut säie tässä kertomuksessa yhtä odottamatta solmiutunut yhteen muutamain askelten päässä hänestä.

Linnan kylkirakennuksessa oli nimittäin kolme huonetta järjestetty kuninkaan henkilöäkärille, tohtori Petterсенille ja sivusajutantille, kreivi Bertelsköldille, jotka hänen

majesteettinsa tahtoi pitää läheisyydessään. Tänne kantoi siis tuo lohduton Penna — eli Istvan, joka oli hänen entinen nimensä — haavoittuneen herransa tuon ikävän erehdyksen jälkeen linnan valleilla. Henkilääkäri herätettiin heti unestaan eikä voinut hän muuta ajatella kuin että hänen majesteettinsa oli syönyt liaksi mansikoita edellisenä iltana ja että nuo mansikat nyt uhkasivat valtakunnan rauhaa. Niin pian kuin hän kuuli, että puheena oli vaan taittunut käsivarsi, kirkastui hänen otsansa ja hän kävi tottuneella kädellä haavoja tarkastamaan.

Valitettavasti ei ollut ainoastaan oikea käsivarsi pahoin vahingoittunut, vaan oikea jalkakin oli ihan poikki. Tohtori kävi totiseksi ja murahti, että asia oli arveluttava.

— Ette siis luule minun voivan seurata hänen majesteettiaan matkalle? — kysyi Bertelsköld ranskaksi.

— Matkalle? — murisi tohtori. — Toiseen maailmaan te tulette matkustamaan, jos liikautatte jännettäkään kuuteen viikkoon.

— Entä sitten? — kysyi Bertelsköld levottomasti.

— Sitten saadaan nähdä, herpooko käsivartenne, joka on todenmukaista. Onnittelen teitä, ett'ei teidän koskaan enää ole pakko käydä kaksintaisteluun, kreiviseni. Mitä sääreen tulee, ei sen tila ole niin vaarallinen; minulla on täällä lastoja matkaa varten. Te tulette vaan käymään kainalosauvan varassa niin kauvan kuin elätte.

— Ihania toiveita! — huokasi kreivi.

— Joutavia! — elkää olko millännekään! Onnellinen mies, te annatte nyt palttua hoville — minäkin soisin voivani tehdä samoin! Te pääsette reutoamasta maan ja valtakunnan ympäri, pääsette tulemasta salamurhatuksi kylmillä kotleteilla, kelvottomalla viinillä, yön seisoneella sahdilla ja loppumattomilla puheilla. Sen sijaan siirrytte maatiloillenne ja elätte siellä kuin pasha syöden viiliä ja vasta kirjuttua voita. Jos sitten vaihteen vuoksi tahdotte niskanne taittaa, niin ette muuta tarvitse kuin viskaatte kainalosauvanne pois. Mutta sanokaapa minulle, olitteko hullu vai kulitteko unessa ryhtyessänne heittämään kupperkeikkaa alas valleilta?

— Jalkani livetti kasteisella nurmella ja minä luis kahdin vallilta alas.

— Kuka käski teidän menemään sinne? Ikäänkuin ihminen olisi aasi, luotu jyrkänteitä kävelemään. Ja miten te elätte? Täytyy nukkua silloin kuin on aika nukkua, syödä, kun on aika syödä, kävellä, kun on aika kävellä — ja kävellä *siellä*, missä sopii kävellä ja panna piste siihen, missä on pisteen paikka. Haavat ovat sidotut. Toivotan teille hyvää yötä.

Näin puhuen meni henkilöäkäri haukoitellen keskeytettyä lepoansa jatkamaan. Bertelsköld koetti turhaan nukkua. Hänen taittuneet, nyt kankeiksi lastoitettut jäsenensä tuottivat hänelle kipua, ja pohjolan kesäyö oli hänelle kovin valoisa. — Istvan! — sanoi hän entiselle palvelijalle, joka surullisena ja katuvaisena oli hiipinyt kuin koira huoneen nurkkaan.

Penna nousi ylös.

— Mikä sinua riivasi, mies, kun sysäsit minut vallilta alas? Oliko kukaan palkannut sinut siihen?

Pennan povesta pääsi huokaus, joka hyvin paljon muistutti erään nelijalkaisen elävän rinta-ääniä ja kertoi hän omalla tavallaan mustasukkaisuudestaan, joka oli alkanut huvimajan luona Larssonin puutarhassa, vahvistunut Esterin pilkan-teosta, yltenyt kapteeni Gastin puheista ja viimein soaissut hänen järkensä niin, että hän kadotti kaiken mielenmalttinsa. Nyhykytykset ja kiroukset keskeyttivät aina tuon tuostakin hänen kertomustaan.

Bertelsköld oli käynyt yhä tarkkaavammaksi. Hän alkoi luulla miestä hulluksi. Tuoko yksinkertainen tomppeli olisi se mies, jonka Ester Larsson oli katsonut paremmaksi häntä, korkeasukuista, hienosti sivistynyttä, — häntä, joka oli valmis uhraamaan kaikki säätynsä ennakkoluulot, korotukseen hänet puolisona rinnalleen! Mahdotonta! jo paljas ajatuskin jostain semmoisesta tuntui hänestä häpeälliseltä.

Hän koetti päästä tästä tuskallisesta ajatuksesta ja sadoilla syillä todistaa itselleen, että Istvan iloissaan kuninkaan tulosta oli maistellut liiaksi. Mahdotonta; tuo ajatus ei antanut hänelle lepoa eikä rauhaa. Hän kyseli; — Istvanin teeskentelemättömät tunnustukset sopivat vaan liiankin hyvin yhteen Esterin omaan viittauksien kanssa.

Tämä pahensi hänen tilansa. Välttämätön haavakuume tuli aamupuoleen ja hän alkoi hourailla.

— Ester! — huudahti hän. — Minä tahdon puhutella Ester Larssonia!

Penna kuuli joka äännähdyksen ja pelästyi kovin. Hänen rakastettu herransa olisi kuoleva, ja Penna saisi hänen kuolemansa omalletunnonleen. Mitä oli hänen tehtävä?

Kreivi yhä huuteli Esteriä. Vaikka Penna ei ensinkään tätä ymmärtänyt, päätti hän noudattaa sitä, minkä hän käskyksi käsitti. Hän kutsui kreivin palvelijan sisään ja juoksi varhain aamulla Larssonin taloon. Ester oli jo valveilla.

— Herrani on kuolemaisillaan ja tahtoo sinua puhutella! — huusi hän sydän kurkussa.

— Sinun herrasi? — kysyi Ester kalveten.

— Minun isäntäni, kreivi Pertensöld! — vastasi Penna.

Ei muuta tarvittu. Muutamien minuuttien perästä oli Ester haavoitetun luona.

Bertelsköld oli nukkunut; tunnin lepo vahvisti vähän hänen voimiaan. Ester istui hänen päänalustansa vieressä välittämättä palvelijan kummastelevista katseista ja sai Pennan katkonaisista kuiskeista jonkunlaisen selon siitä, mitä oli tapahtunut.

Nyt heräsi kreivi, katseli häntä pitkään ja surullisesti, ja viittasi molemmat miehet poistumaan. Hän jäi kahden kesken nuoruutensa lemmityn kanssa.

— Onko totta, — kysyi hän, — mitä Istvan on minulle sanonut? Hänkö se on, joka...

Hän ei jaksanut jatkaa. Mutta Ester vastasi hiljaa: — Se on isäni tahto.

— Isäsi tahto? Eikä siis sinun!

— Ei.

Sairas huokasi helpotuksesta. — Suo minulle anteeksi, — sanoi hän, — että hetkenkään ajan saatoin epäillä sitä! Kuitenkin lienee asia päätetty? Onko se päätetty?

Ester ei vastannut.

— Se on siis päätetty, — jatkoi kreivi. Minä toivottaisin sinulle onnea, mutta minä en voi sitä tehdä. Millaista elämää tuletkaan viettämään tuon miehen kanssa?

Ester oli yhä ääneti.

— Sinä olet jalo nainen. Jaloutta ei käy koskaan alhaisuuteen yhdistäminen, jos mieli jalon jalona pysyä. Ja

vaikka kohottaisit tuon miehen niin korkealle kuin se hänelle on mahdollista, tulet yhtäkaikki vajoamaan, ja mieleni on siitä paha. En puhukaan enää halveksitusta rakkaudestani. Minä olen hukkaan joutunut mies, jonka täytyy valita kuolema tai kainalosauva. Sentähden en voi enää tarjota sinulle taitettua käsivartta ja tukea, joka itse tukea tarvitsee. Mutta minä vannotan sinua, Ester, kallis ystäväiseni, elä vajoa siitä jaloudesta, minkä Luoja on sieluusi istuttanut! Käy ennemmin yksinäsi elämän läpi, tai valitse kelvollisempi, semmoinen, joka ainakin ymmärtää sinut, semmoinen, jonka kanssa joskus voit ajatuksia vaihtaa, ajatuksia, jotka eivät aina koske tämän

maailman ajallisia murheita ja jotka hiukankaan eroavat siitä aatepiiristä, jossa orja elää huolissaan jokapäiväisestä leivästä.

Esterin silmät kiilsivät. Oli vaan *yksi* sana, jonka hän oli käsittänyt ja joka yht'äkkiä kasvoi päätökseksi hänen tarmokkaassa sielussaan.

— Hukkaan joutunut mies? — kertoi hän. — Miksi niin? Ei kukaan ole hukkaan joutunut, joka ei ole itseään hukannut!

— Elämä kainalosauvain nojassa, yksinäinen, iloton elämä, ja aina mieltä kalvamassa tieto siitä, mitä elämäni olisi voinut olla sinun rinnallasi — ei ole se elämä minikään arvoinen!

— Eläkää lastenne hyväksi!

— Lapseni ovat pieniä eikä ole heillä äitiä!

— Hakekaa, niin löydätte heille äidin omassa säädysänne.

— En ikänä. Tulkoon sieluni yhtä raajarikoksi kuin ruumiini nyt on, jos koskaan valitsen toisen puolison kuin sinut.

— Onko se teidän luja ja peruuttamaton päätöksenne?

— On. Ja sinä, sinä kysyt sitä vielä?

— Kenties tulee se päivä, jolloin taas olette terve ja ajattelette toisin!

— Monta vuotta olen tätä päätöstä valmistanut, ja yhtä kaikki luulet sitä vaan oikuksi!

— No hyvä — tahdon siis näyttää teille, ett'ette olekaan hukkaan joutunut mies.

— Sinäkö? Millä lailla?

— Minä tahdon ruveta teidän lastenne äidiksi.

— Suuri Jumala, — onko se mahdollista, että onni vielä voi hymyillä minulle sinun huuliltasi? Siis tahdot...

Ester katseli rakkaudesta lämpöisin ja itsetunnosta ylpein silmin haavoittunutta aatelismiestä. — Kuule minua, — sanoi hän. — Niin kauvan kuin vielä olen vapaa, ja ennenkun nöyrästi taivun miehen tahdon alamaiseksi, niinkuin vaimon tulee tehdä, on tarpeellista, että puhumme suoraan ja vapaasti ymmärtääksemme toisemme nyt ja vast'edes.

— Ah, sano mitä tahdot, kun et vaan enää ota saanaasi takaisin!

— Te olette leppeä, ylevämielinen ja jalosti ajatteleva mies, kreivi Bertelsköld, mutta te olette heikko.

— Sinun suhteesi... se on totta.

— Te olette heikko vastaanottamaan vaikutuksia ja kuulemaan ihmisten arvosteluja. Se päivä on tuleva, jolloin teitä moititaan korottamastanne halvan porvarintyttären rinnallenne ja jolloin sanotaan, että juuri hän on sitä tahtonut. Sanokoot mitä sanovat: minä en pelkää itseni vuoksi, minuun eivät herjaukset ulotu. Mutta teillä ei ole kyllin terästä tahdossanne käydäkseen omaa tietänne ja seurataksenne omaa vakuutustanne, huolimatta siitä, mitä siitä sanotaan. Semmoinen puhe kenties kerran rikkoo rauhanne.

— Ei koskaan!

— Mikä on ihmisten *ei koskaan!* Hetkinen, joka luulee olevansa ijankaikkisuus; — ei sen enempää! Mutta kun te kerta horjutte, niin muistakaa, että kieltäysin suostumasta tarjoukseenne silloin kuin teillä oli tarjottavana minulle kaikki ja myönnyin siihen, kun sanoitte itsenne hukkaan joutuneeksi mieheksi!

— Jos sen joskus unohtaisin, on sinulla oikeus muistuttaa minua siitä.

— Ei, kreiviseni, olkaa varma, ett'en sitä tee. Vaimo ei saa katsella alas mieheensä eikä vallita häntä edes menneillä muistoillakaan. Puhun teille tästä viimeisen kerran, niinkauvan kuin vielä olen vapaa. Korotettuanne minut vertaiseksenne, tulee minusta teidän palvelijanne ja minä alistun kaiken alle, minkä alle naisen tulee alistua.

— Ojenna minulle kätesi merkiksi siitä, että olet minun omani!

— Ota se, Jumalan kaikkivaltiaan nimessä!

Ja Ester ojensi hänelle kätensä, jota hän suuteli. Tämä kädenpuristus oli heidän kihlauksensa, ja oli se peruuttamattomampi kuin jos olisi ollut tuhansien todistajien vahvistama.

— Nyt paranen paljaasta ilosta, — kuiskasi haavoitunut vesissä silmin.

— Niin, sinä paranet ilosta ja sinä paranet paremmasta lääkkeestä kuin minkä itse kuninkaan henkilölääkäri voi tarjota sinulle, — vastasi Ester Larsson lämpimästi.

— Sano uudestaan minua *sinuksi*. Siitä on kauvan kuin kuulin noin sulaisen sanan. Tuo *sinä* sana tulee olemaan minun lääkkeeni ja sinä minun henkilölääkärini.

— Toinen ei estä toistaan. Minä tiedän tohtorin, — paremman kuin kuninkaan tohtorin, tai oikeastaan tohtorinnan.

— Se ei voi olla kukaan muu kuin sinä.

— Kuka tietää? Mutta nyt tulee meidän valmistautua kalliota murtamaan.

— Sinä luulet siis, että kuningas . . .

— Kuningas on kankaalle maalattu vuori, mutta minä tiedän vuoren, joka on harmaata kiveä. Ja se vuori on isäni.

31. Husaari, kimnasisti ja porvarikuningas.

dotus alkoi käydä pitkäksi. Vaskipalanan taskusaan meni Eerikki Ljung isoille portaille hänen majesteettinsa käskyä odottamaan.

Siellä seisoj hänen enonsa Penna, synkkänä kuin syksyinen yö. Minkä kummallisen sattuman kautta miehen ymmärrys aivan yht'äkkiä oli selvinnyt, — oliko hän ollut niin rohkea, että oli kuunnellut, vai oliko muuten joku valonvillahdus saanut hänen hämävät käsitteensä selviämään — siitä ei ole koskaan saatu mitään varmaa tietoa. Se vaan on varmaa, että hän nyt ymmärsi, minkätähden Ester Larssonia oli kutsuttu linnaan, ja minkätähden Ester oli tätä kutsumusta totellut ja minkätähden Penna itse oli käsketty ulos. Sitä ei Penna sitävastoin ensinkään ymmärtänyt, mitä hänen nyt tulisi tehdä. Ollen mustasukkainen kuin korsikalainen — mikä ei ole harvinaista näissä osissa maattamme — oli tämän kunnan miehen vähän vaikea ajatella, että hänet noin juhollaisen kihlauksen jälkeen oli näin hylyksi heitetty. Neljäkymmentä vuotta oli hänessä yksi ainoa intohimo, ensimmäinen koko hänen elämässään hänen tietämättään kytenyt, ja nyt oli satunnainen tuulen puuska puhaltanut sen ilmituleen. Kivinen kalliokin voi haljeta kuumuudesta, märkää suotakin voi kulovalkea kärventää, ja Pennako olisi voinut pysyä kylmänä, ruvettuaan vihdoon viimeinkin kiehumaan!

Mutta kun hänelle johtui mieleen, että hänen onnensa ryöstäjä ei ollut kukaan muu kuin hänen oma entinen herransa ja isäntänsä — ainoa ihminen, johon hän tähän asti oli rajattomasti kiintynyt — sama isäntä, joka muinoin oli pelastanut hänet turkkilaisten vankeudesta, ja jota hän vast'ikään oli palkinnut siitä taittamalla häneltä kädet ja jalat, — silloin roiskahti kuin kylmä raekuuro hänen mustasukkaisuutensa lieskaan ja Penna oli sillä päällä kuin olisi hän ensin tahtonut lyödä kuoliaaksi koko maailman, paitse herransa, ja sitten itse hypätä likimmäiseen kaivoon.

Tässä mielentilassa tapasi hänet Eerikki Ljung. He olivat vanhoja ystäviä, ja Penna oli Eerikin lapsuuden aikana ajatellut ottaa sisarensa pojan Perttilän talon perilliseksi, kun päätös siitä, että Eerikistä piti tulla lukumies teki kaikki nämä tuumat tyhjiksi.

— Miksi eno on noin tuiman näköinen? — kysyi poika iloisesti. — Ei nyt saa olla nurpeilla mielin, kun kuningas on täällä. Kuningas voi kaikkia auttaa, ja minä menen kuninkaan luo, — lisäsi poika, oikaisten vartensa korttelia pitemmäksi.

— Aiotko mennä kuninkaan luo? — kysyi Penna.

— Tietysti; hän on itse käsenyt minua tulemaan, — vastasi Eerikki.

Pennan päässä eivät valoisat ajatukset juuri usein välhdelleet, mutta tällä kertaa oli hän kuin poissa saranoiltaan, oli kuin toinen mies ja oma ajatus iski hänelle päähän.

— Jos tapaavat kuninkaan, — sanoi hän, niin pyydä häneltä, että saisin ruveta husaariksi.

— Eno tahtoo ruveta husaariksi! — huudahti Eerikki hämmästyen.

— Entä sitten? Husaarina olen ollut ennenkin — vastasi Penna.

— Mutta eno on jo viidenkymmenen vuoden vanha.

— Se ei tee mitään. Luulen pysyväni vielä satulassa, ja vanha miekkani riippuu sänkyäni päällä.

— Kuka sitten Perttilän taloa hoitaisi?

— Se hoitakoon itse itsensä.

— Mutta minkätähden?

— Se ei liikuta ketään. En rupea enää koirana olemaan. Tahdon kuolla sotamiehenä.

— Mutta nythän on rauha.

— Se on sama. Minä tahdon tapella. Kai kerta tulee sotakin.

— Vaan ei kai kuninkaan käy sotaa hankkiminen, antaakseen enolle tilaisuutta tapella.

Pennan täytyi myöntää, että niin saattoi olla.

— Mutta se on sama, — arveli hän. — Elää en voi kauvemmin; sentähden tahdon kuolla niinkuin olen elänyt, miekka kädessä.

Hänen näitä sanoja sanoessaan vierähti pari isoa kyyneltä hänen ruskeille poskilleen. Eerikin hellä sydän tuli liikutetuksi.

— Mikä se on, joka noin raskauttaa teidän sydäntänne? — kysyi hän.

— Sitä sinä et käsitä. Mutta sama se — lisäsi hän hetken kuluttua — saatatpa yhtä hyvin kuulla sen ensiksi kuin viimeksikin. *Minä* en kosinut Esteriä, orpanaani. Se oli hänen isänsä valtiopäivämies itse, joka tyrkytti häntä minulle.

— Ja nytkö ei hän tahdokkaan teitä?

— Nyt on *hän* tullut tänne . . .

— Kuka on tullut tänne?

— Entinen isäntäni, ratsumestari, — Pertensöld. Onhan se päivän selvä asia.

— Minä en ymmärrä mitään.

— Ajatellessani, että tyttö on ollut hänen henttunsa — ja että he huvimajassa kohtasivat toisensa — ja että olen sysännyt hänet vallilta alas — ja että olen tehnyt hänet raajarikoksi kaikeksi hänen elinajakseen — ja että olen hei-

tetty roskaläjään kuin lopen kulunut luuta — ja että hän voi sanoa minulle: tuossa on meri, hyppää siihen! — tai: tuolla on turkkilainen, huimi häntä hornan lailla, ja anna hänen keihästää itsesi kuin silakka! — sillä jos ei minua olisi ollut, mitäpä tällä hetkellä olisit muuta kuin kurja orja Adrianopelissa? — onhan se päivänselvä asia, että minun täytyy kuolla, ja sentähden tahdon ruveta husaariksi.

— Kertokaa minulle koko asia! — sanoi Eerikki, jonka kävi sydämmen pohjasta sääliksi tätä onnetonta miestä, ja veti hänet porstuan nurkkaan, jossa ihmisten häärinä vähemmin häiritä heitä. Eerikki oli siksi viisas, että hän jo edeltäkäsin äitinsä puolinaisista sanoista ja Bertelsköldin monista Esteriä koskevista kysymyksistä Drottningholmassa oli arvannut enemmän kuin toiset olivat luulleetkaan, mutta enonsa sekavasta puheesta selvisi hänelle vaan sen verran, että jotain tavatonta oli tapahtunut. Ei kestänyt kauvan, ennenkun hän oli urkinut asian oikean laidan. Kreivi Bertelsköld, Ester, hänen enonsa, kaikki nämä tähän asiaan näin läheisesti kuuluvat henkilöt olivat hänelle rakkaat. Mikä ilo, mikä onni, voida tehdä jotakin kaikkien heidän hyväkseen! Tämä ajatus varttui Eerikissä tuota pikaa päätökseksi, ja kenties emme tee hänelle väärin, jos arvaamme, että se samalla hiveli hänen itserakkauttaan ja turhamaisuuttaan ja sai siitä uutta yllykettä.

Mutta kuinka hän, köyhä kimnasisti, voisi heikolla kädellään tarttua tapausten menoa ohjaamaan?

Hänelle johtui jotain mieleen.

— Tiedämpä neuvon! — huudahti hän riemuiten. — Joka ei ole lahjaa pyytännyt, voi helpommin antaa sen takaisin. Menkää hetikohta, menkää, ennenkun kukaan tietää, kuinka asia on, valtiopäivämiehen luo ja sanokaa hänelle, että olette tarkemmin miettinyt asiata — ett'ei teillä ole halua mennä naimisiin, niin pääsette kunnialla koko jutusta.

Penna teki tapansa mukaan ja alkoi miettiä.

Samassa tuli eräs kammaripalvelija, ajoi kuin lumireki kaikki tieltään pois ja julisti, että korkea majesteetti itse aikoi tulla tiedustelemaan kreivi Bertelsköldin terveydentilaa.

Ester Larsson ehti tuskin ulos haavoittuneen huoneesta, Penna ehti tuskin tehdä kunniaa, ja Eerikki Ljung oli parahiksi saanut lakin päästään, kun kuningas, vapaaherra

Löwenin seuraamana, astui ohitse. Hänen majesteettinsa oli vielä aamupuvussaan ja niin suopean ja tavallisen ihmisen näköinen kuin joku raatimies Waasassa, ennenkun raastuvankello on soinut yhdeksää maanantaiaamuna.

— Odota tuolla ylhäällä! — nyökäytti hän Eerikille päätänsä. Samassa aukasi ja sulki kammaripalvelija oven.

Sen sijaan, että seuraisimme hänen majesteettiaan tai valvoisimme kinnasistin tottumattomia askelia hovin rappu-
sissa, seuraamme Ester Larssonia, joka nopein askelin riensi kotiinsa, huomaamatta Pennaa, joka pää ripuksissa ja hitain askelin lähti samaanne päin kömpimään.

Vanha porvarikuningas istui huoneessaan, papereita ja sinettejä edessään kirjoituspöydällä, kun tytär astui sisään. Ester astui esiin ja suuteli hänen kätensä, jonka jälkeen ukko siunaten laski kätensä hänen päänsä päälle. Tämä oli tavallinen aamutervehdys, jota ei koskaan laiminlyöty. Mutta tänään painoi Ester erinomaisen lämpimästi suukkosensa kurtuiselle kädelle.

— Missä olet ollut? Minä olen jo kaksi tuntia odottanut sinua, — nurisi taas tuo ylen sääntillinen isä, joka oli tottunut siihen, että tytär viimeistään kello kuuden aikana toi hänelle hänen aamujuomansa, lasillisen maidolla puoleksi sekoitettua sahtia.

Kysymys oli mutkaton, mutta vastaukseen tarvittiin nyt tavallista enemmän rohkeutta. Ja Esterin rohkeus lannistui kokonaan, kun hän näki vanhan rakastetun isänsä kuihtuneempana ja vanhentuneempana kuin koskaan ennen. Hän oli tuntenut hänen kätensä vapisevan päänsä päällä; kuinka voi hän vielä tuottaa hänelle surua hänen elämänsä ehtoolla!

Mutta toden puhuminen oli ensimmäinen ohje, jonka hän oli pienuudestaan pitäen oppinut, ja Ester Larsson ei voinut valhetella. Hän vastasi siis vapisevalla äänellä:

— Kävin erään sairaan luona.

— Olisit voinut käydä siellä sopivampaan aikaan, — sanoi isä. — Kun sinä unohdit minut, olen minä sinua ajatellut. Kas tässä, olen lukenut läpi testamenttini ja pannut sinun osallesi entisen lisäksi vielä kuusi lypsävää lehmää. Huoletta voin nyt lähteä täältä; tulevaisuutesi on turvattu.

— Isä hyvä!

— Muuttaako päätöksen! Mitä oikkuja nämä on? Milloin on kukaan meidän suvustamme sanansa peruuttanut?

— Kulkaa minua isä, elkää tuomitko minua kovin ankarasti! Taipuessani teidän tahtoonne, en minä tiennyt, että hän, jonka minä luulin hyljänneen ja unohtaneen minut, samana päivänä oli palaava Waasaan, toistamiseen pyytämään minua vaimoksensa.

— Minä jo arvasin. No, ja sinä olit heti valmis uskomaan tuota viekastelijaa, valmis unohtamaan kärsimäsi vääryyden ja pettämään vanhan isäsi hänen selkensä takana? Sinä niiasit ja kiitit kaikkein nöyrimmästi?

— En, minä vastasin niin kuin isäni tyttären sopi vastata. Minä hylkäsin hänen tarjouksensa.

— Hyvä. Ja minä sanoin hänelle lennättäissäni tuon pahuksen, kuninkaan sormuksen, meren syvyyteen: niin totta kuin tuo sormus ei ikinä enää päivän valkeutta näe, niin totta ei myöskään minkäänlaista liittoa tule toimeen Larssonien ja Bertelsköldien kesken ikuisiin aikoihin asti.

— Te olette tehnyt väärin, isäni, tahtoessanne estää sallimuksen menoa. Liitto tulee toimeen niiden kesken, jotka luulitte iäti eroitetuiksi.

— Tyttö! Elä sano tuota sanaa toistamiseen!

— Taivuttakaa mielenne! Minä olen ollut tahdollenne kuuliainen niin kauvan kuin ihminen suinkin voi. Minä olen hyljännyt sen ainoan miehen tarjouksen, jota olen koskaan rakastanut ja tulen koskaan rakastamaan. Hänen onnellisena ja mahtavana ollessaan minä työnsin hänet luotani, mutta kun hän makasi onnetonna, voimatonna, melkein kuoliaaksi runneltuna, kun hän sanoi olevansa hukkaan joutunut mies, ja kun minä selvästi tunsin, että hän todella niin olikin ilman minua, mutta että minä voisin antaa hänelle elämän, terveyden ja onnen takaisin, — silloin en voinut enää kieltää, ja — suokaa, isä, anteeksi! — silloin ojensin hänelle käteni!

— Sinä lupasit hänelle . . .

— Ruveta hänen vaimokseen. Niin, isä hyvä. Sen lupasin hänelle. Ja minä aion pitää, mitä olen luvannut.

— Tulevaisuutesi on turvattu. Et lähde tyhjin käsin isäsi kodista, ja sinä tulet rikkaasen taloon, joka sinun huolenpitosi kautta on tuleva kahta vertaa rikkaammaksi. Elä keskeytä minua, minä tiedän, mitä tahdot sanoa. Rikkaus ei merkitse kaikkea, mutta merkitsee kuitenkin paljon tässä maailmassa. Rikas on itsenäinen ja muista riippumaton, samalla kuin voi tehdä hyvää muille. Käytä rikkautta hyvästi ja älykkäästi, niin se tekee sinut onnelliseksi. Se on omassa vallassasi, sillä sinä tulet taloasi hallitsemaan. Miehesi on kunniallinen mies, ja siinä on kyllä. Että hän muuten on heikompi sinua ymmärryksessä ja opissa, sitä hyvä vaimo elköön koskaan surko, sillä se on molempain eduksi.

— Suokaa minulle anteeksi, isä hyvä, mutta joka kerta kuin olen nähnyt parikuntia vihittävän, olen aina kuullut papin sanovan: vaimon tulee olla miehellensä alammaisen, niinkuin Saara, joka miehensä Abrahamin kutsui herraksi. — Te ette olisi koskaan taipuneet naisen tahdon alamaiseksi.

— Se on totta, mutta se tulee siitä, mitenkä Herra jakaa lahjojansa. Yksinkertaiselta mieheltä, jolla on yksinkertainen vaimo, menee kaikki asiat hongikkoon. Toisen heistä tulee ajatella toisen puolesta, ja jos tämä on tullut vaimon osaksi, niin noudattakoon hän Jumalan nimessä kutsumustaan.

— Mutta se on raamattua vastaan. Ja kuinka sellainen vaimo voi rakastaa, kunnioittaa ja arvossapitää miestänsä?

— Tässä maailmassa ei aina kunnioiteta sitä, mikä on järkevää, vaan sitä, mikä on oikein. Kelpo mies on voinut saada vaan vähäisen leiviskän älyä ja on yhtäkaikki kunnioitettava. Muuten on asia sinun suhteesi jo päätetty ja suvun vuoksi se on välttämätöntä, sillä meidän pesäämme ei saa hajoittaa. Kyllä kerran ymmärrät, että olen etuasi valvonut.

Isän päättävän varma tapa puhua viritti Esterin vastustusvoiman uuteen eloon. Että hänet myytäisiin suvun hyväksi, että hänet lahjoitettaisiin pois, häneltä itseltään sitä edes kysymättäkään, — se oli jo liikaa.

— Suokaa anteeksi, isäni, — alotti hän taas. — Ei ole pappi vielä sulkenut sitä lukkoa, joka sitoo minut. Vielä olen vapaa ihminen. Minä voin muuttaa päätöksen, jota en ole ollut tekemässä.